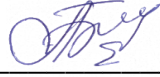

**ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ДМИТРА МОТОРНОГО**

Навчально-науковий інститут загальноуніверситетської підготовки
Кафедра «Економіки і бізнесу»
(назва кафедри)

Освітньо-професійна програма «Туризм»
Галузь знань 24 Сфера обслуговування
Спеціальність 242 Туризм
Спеціалізація (за наявності) _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

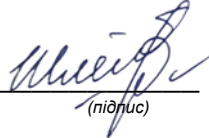

Завідувач кафедри
Лариса БОЛТЯНСЬКА
(підпис) (ім'я та прізвище)

«21» лютого 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему «Сучасна оцінка та перспективи розвитку етнічного туризму в
Запорізькій області»

Здобувач вищої освіти:

(підпис)

Людмила ШЛЮЧИНА
(ім'я та прізвище здобувача)

Керівник:

(підпис)

к.е.н., доцент Ганна ЗАВАДСЬКИХ
(учене звання, науковий ступінь, ім'я та прізвище)

Запоріжжя, 2024 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ДМИТРА МОТОРНОГО

Навчально-науковий інститут загальноуніверситетської підготовки
Кафедра «Економіки і бізнесу»
(назва кафедри)

Освітньо-професійна програма «Туризм»
Галузь знань 24 Сфера обслуговування
Спеціальність 242 Туризм
Спеціалізація (за наявності) _____

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної
програми

 Ірина КОЛОКОЛЬЧИКОВА

(підпис) *(ім'я та прізвище)*

«06» листопада 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

 Лариса БОЛТЯНСЬКА

(підпис) *(ім'я та прізвище)*

«07» листопада 2023 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
на підготовку кваліфікаційної роботи для здобувачів
ступеня вищої освіти «Магістр»

здобувача вищої освіти Шлеїної Людмили
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи «Сучасна оцінка та перспективи розвитку етнічного туризму в Запорізькій області»

керівник роботи к.е.н., доцент Ганна ЗАВАДСЬКИХ

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ректора університету від «03» листопада 2023 року №451-3

2. Строк подання кваліфікаційної роботи 19 лютого 2024 року

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: науково-теоретична література; статистичні дані України; статистичні дані області; статистична звітність суб'єкта господарювання

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити):

Вступ.

РОЗДІЛ1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОЛІДЖЕННЯ РЕСУРСІВ ЕТНІЧНОГО ТУРИЗМУ

1.1 Поняття та значення етнічного туризму.

1.2 Класифікація ресурсів етнічного туризму.

1.3 Етнічний туризм як інноваційна форма збереження та відродження історико-культурної спадщини Запорізької області.

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК ЕТНІЧНОГО ТУРИЗМУ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ.

2.1 Сучасні тенденції розвитку етнічного туризму в Україні.

2.2. Стан етнічного туризму в Запорізькій області.

2.3 Етнічні фестивалі як спосіб розвитку етнічного туризму в Запорізькій області.

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕТНІЧНОГО ТУРИЗМУ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ.

3.1 Стратегічне планування розвитку етнічного туризму в регіоні.

3.2 Етносело - перспективний напрям етнічного туризму в Запорізькій області.

3.3 Віртуальне етно-агенство - інструмент розвитку сталого етно-туризму в регіоні.

Висновки до розділу 3

Висновки.

Список використаних джерел.

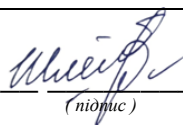
5. Перелік графічного матеріалу: робота містить 16 таблиць, 21 рисунок. Загальний обсяг роботи становить 65 друкованих сторінок.

6. Дата видачі завдання «07» листопада 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів	Відмітка про виконання
1	Затвердження плану роботи	27.11.2023 р.	
2	Розділ 1. Теоретичні основи долідження ресурсів етнічного туризму.	08.12.2023 р.	
3	Розділ 2. Розвиток етнічного туризму в Запорізькій області.	29.12.2023 р.	
4	Розділ 3. Проблеми та перспективи розвитку етнічного туризму в Запорізькій області.	29.01.2024 р.	
5	Висновки, список використаних джерел	15.02.2024 р.	
6	Перевірка на плагіат	19.02.2024 р.	

Здобувач вищої освіти

(підпис)

Людмила ШЛЕЙНА
(ім'я та прізвище)

Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис)

Ганна ЗАВАДСЬКИХ
(ім'я та прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОЛІДЖЕННЯ РЕСУРСІВ ЕТНІЧНОГО ТУРИЗМУ	7
1.1 Поняття та значення етнічного туризму.....	7
1.2 Класифікація ресурсів етнічного туризму.....	11
1.3 Етнічний туризм як інноваційна форма збереження та відродження історико-культурної спадщини Запорізької області.....	15
Висновки до розділу 1.....	19
РОЗДІЛ 2 РОЗВИТОК ЕТНІЧНОГО ТУРИЗМУ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ	21
2.1 Сучасні тенденції розвитку етнічного туризму в Україні.....	21
2.2. Стан етнічного туризму в Запорізькій області.....	26
2.3 Етнічні фестивалі як спосіб розвитку етнічного туризму в Запорізькій області.....	37
Висновки до розділу 2.....	42
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕТНІЧНОГО ТУРИЗМУ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ	44
3.1 Стратегічне планування розвитку етнічного туризму в регіоні.....	44
3.2 Етносело - перспективний напрям етнічного туризму в Запорізькій області.....	48
3.3 Віртуальне етно-агенство - інструмент розвитку сталого етно-туризму в регіоні.....	52
Висновки до розділу 3.....	57
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62

ВСТУП

Туризм відіграє ключову роль у підтримці економіки та добробуту громадян країни. Він не лише розважальний сектор, але і важлива галузь, що створює робочі місця, сприяє розвитку інфраструктури, та підтримує соціальний та культурний прогрес. Етнічний туризм можна розглядати як сили, що сприяють соціально-культурному та економічному розвитку регіонів і країни в цілому. Популяризація внутрішнього туризму допомагає формувати інтерес до національної спадщини та традицій, що сприяє розв'язанню соціально-економічних проблем, розвитку туристичної інфраструктури та розширенню зайнятості.

Актуальність етнічного туризму пояснюється потребою людей у чітких орієнтирах в глобальному світі. Глобалізація взаємодіє та універсалізує культури, одночасно підсилюючи етнічну самоідентифікацію та бажання зберегти традиції. Етнічний туризм допомагає зберегти та відчувати єдність і солідарність з власним народом, сприяючи етнічній ідентифікації та розвиваючи толерантність та миролубство. Таким чином, етнічний туризм виконує гуманістичні, просвітницькі, інформативні та виховні функції, корисні як для окремої людини, так і для суспільства в цілому.

Теоретико-методологічним й практичним аспектам розвитку етнічного туризму в Україні присвячено значну кількість наукових праць таких учених та дослідників як Дутчак С., Дутчак М., Устименко Л., Божко В., Кулаковська І., Кузьмук О., Петранівський Л. Д., Мелько Л. Ф., Рожнова В., Терес Н.

Об'єктом нашого дослідження є етнічний туризм як суспільно-географічне явище та його ресурси на території Запорізької області.

Предметом дослідження є територіальна організація етнічного туризму у досліджуваному регіоні та динаміка його розвитку.

Метою роботи є узагальнення теоретичних основ дослідження етнотуризму, комплексна оцінка ресурсів етнотуризму Запорізької області та визначення перспектив його розвитку в регіоні.

У відповідності до поставленої мети нами були поставлено та вирішено наступні завдання:

- узагальнено теоретичні основи дослідження етнічного туризму;
- наведено класифікацію етнотуристичних ресурсів;
- проаналізовано динаміку розвитку етнотуризму в Запорізькій області;
- досліджено фестивалі як чинник і напрям розвитку етнотуризму
- ідентифіковано етнічний туризм в період викликів і загроз як ризиковий вид господарської діяльності в Україні;
- з метою стратегічного планування розвитку етнотуризму в регіоні зроблено SWOT-аналіз;
- окреслено перспективи вирішення основних проблем післявоєнного розвитку етно-туризму в Україні і регіоні;
- запропоновано і обґрунтовано напрями підвищення ефективності етнічного туризму в Запорізькій області

Джерелами інформації для написання кваліфікаційної роботи стали дані Державного комітету статистики України, аналітичні звіти, результати соціологічних досліджень, наукові та начальні праці вітчизняних та закордонних вчених щодо досліджуваної проблеми.

Методи наукового дослідження. При написанні роботи використовувались такі загальнонаукові методи як аналіз і синтез, індукція та дедукція, спостереження, порівняння. За допомогою історичного методу вивчалися чинники формування ресурсів етнічного туризму. Графічний метод (картограми, діаграми) застосовувався при візуалізації регіонального рівня розвитку туристичної інфраструктури в країні та при аналізі просторового розміщення етнотуристичних ресурсів в регіоні; аналіз рядів динаміки - при визначенні основних тенденцій та змін; метод стратегічного аналізу – SWOT-аналіз - для структуризації знань і тенденцій щодо розвитку етно-туризму в Запорізькій області.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3-х розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Робота виконана на 64 сторінках, містить 16 таблиць, 21 рисунок. Список використаних джерел містить 52 найменування.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕСУРСІВ ЕТНІЧНОГО ТУРИЗМУ

1.1 Поняття та значення етнічного туризму

Етнічний туризм активно розвивається у наш час і відзначається підвищеним інтересом до культури та традицій. Він сприяє відродженню та збереженню культурної спадщини, а його можливості розвитку сприяють соціально-економічному та соціокультурному розвитку регіонів. Етнічний туризм є потужним інструментом для зміцнення громадянської ідентичності, вдосконалення міжнаціональних відносин та сприяння етнокультурному розвитку націй. Туризм розширює межі пізнання, поглиблює усвідомлення відповідальності за збереження етнокультурних ресурсів регіону та країни в цілому. Як фактор стійкого соціокультурного розвитку регіону, етнічний туризм має великі можливості. Практика показує, що ключовим у організації етнічного туризму є ознайомлення учасників з культурою та традиціями різних народів світу. Іноді його також називають етнографічним, оскільки він включає в себе вивчення культурних та побутових особливостей різних етносів.

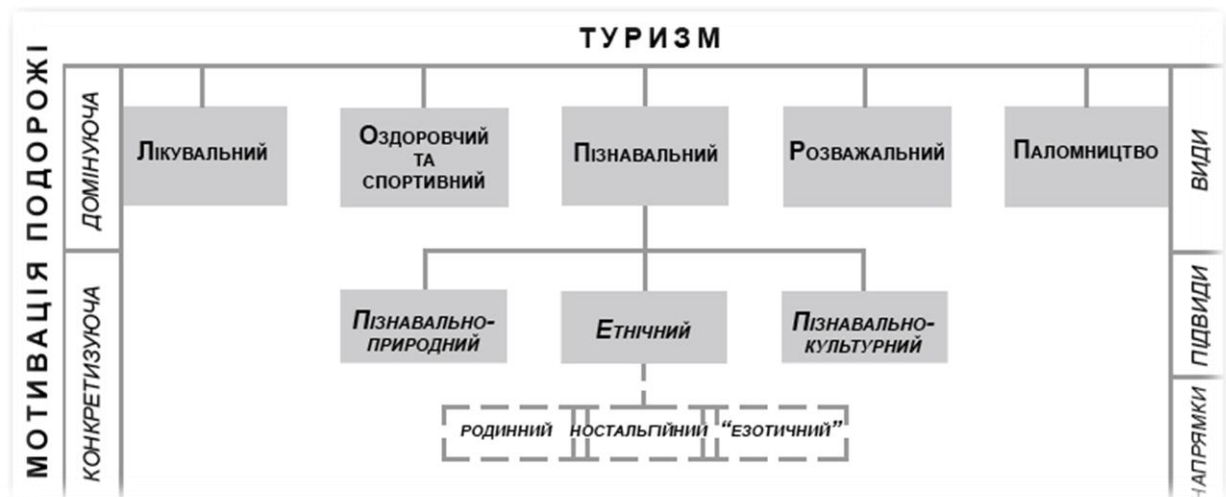

Рис. 1. 1. Класифікація етнічного туризму за мотивацією подорожі

Джерело: побудовано автором на основі [6].

Етнічний туризм виник як засіб, що використовується для підтримки економічного та культурного розвитку регіонів, а також надає допомогу у збереженні культурної спадщини.

У науковому світі зустрічається багато різних визначень та тлумачень поняття «етнічний туризм», але на даний момент загальноприйнятої і чіткої дефініції цього терміну ще не сформульовано.

Таблиця 1.1.

Існуючі підходи до визначення категорії «етнічний туризм»

№	Автор	Визначення
1.	В. Сміт	подорожі для вивчення культури і життя рідкісних чи екзотичних народностей
2.	І. Бочан	Важлива складова людських цінностей, як специфічний вид людської діяльності, мотивацією якої є пізнання краєзнавчих
3.	І. Волков	поїздки, що організуються до регіонів проживання нечисленних народів, які не мають власної державності або IV Всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених та студентів 102 національно-адміністративної автономії у складі інших держав
4.	І. Кулаковська	вид поїздок, під час яких туристи вивчають певну етнічну групу населення, їх життя, особливості культури, побутові моменти тощо.
5.	М. Мальська	ознайомлення з народною культурою — піснями, танцями, кухнями, звичаями та обрядами, центрами народних художніх промислів та відвідування місць пов'язаних з життям та творчістю видатних людей
6.	Л. Устименко	вид пізнавального туризму, основною метою якого є відвідування етнографічних об'єктів, що є історичною спадщиною народу

Джерело: побудовано автором на основі [2,12,18,21].

Етнічний туризм комплексний підхід до туризму, де акцент робиться не лише на туристичних подорожах та відвідуванні культурних пам'яток, але й на активному дослідженні та вивченні культурного середовища. Етнографічний туризм взаємодіє із спадковою культурою регіону, надаючи можливість туристам не лише спостерігати, а й взаємодіяти та вивчати традиції, звичаї та

історію народів, що призначаються для відвідування. Такий підхід робить етнографічний туризм не лише формою відпочинку, але й інструментом для глибшого розуміння та вивчення різноманіття культурного спадку країни.

Етнотуризм набуває значної популярності в Україні з ряду причин, які відображають багатоаспектність та унікальність цієї форми туризму (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2

Причини популярності етнічного туризму в Україні

Причина	Характеристика
Багата культурна спадщина	Україна володіє давньою та різноманітною культурною спадщиною, яка включає традиції, звичаї, народні ремесла, мови та музичні жанри. Етнотуристи цікавляться збереженням та вивченням цього культурного багатства.
Аутентичність та оригінальність	Етнотуризм надає можливість відчувати аутентичність та оригінальність культурних елементів, які не піддавалися значним змінам або комерціалізації. Туристи шукають унікальні враження, які можна знайти в традиційних народних обрядах, святкуваннях, архітектурі тощо
Гастрономічні делікатеси	Українська кухня відома своєю різноманітністю та смачними стравами. Етнотуристи мають можливість справжнього гастрономічного відкриття, спробувавши традиційні страви та напої
Традиційні ремесла	В Україні дуже розвинуті народні ремесла, такі як вишивка, глиборізьблення, виготовлення кераміки та інші. Етнотуристи можуть взяти участь у майстер-класах, спостерігати за майстрами та навіть створювати свої унікальні вироби
Краса природи	В Україні дуже розвинуті народні ремесла, такі як вишивка, глиборізьблення, виготовлення кераміки та інші. Етнотуристи можуть взяти участь у майстеркласах, спостерігати за майстрами та навіть створювати свої унікальні вироби
Збереження традицій	Етнотуризм також виконує важливу роль у збереженні та популяризації традицій. Заохочуючи інтерес до народної культури, він сприяє її передачі від покоління до покоління

Джерело: сформовано автором на основі [2,5,12,18,21].

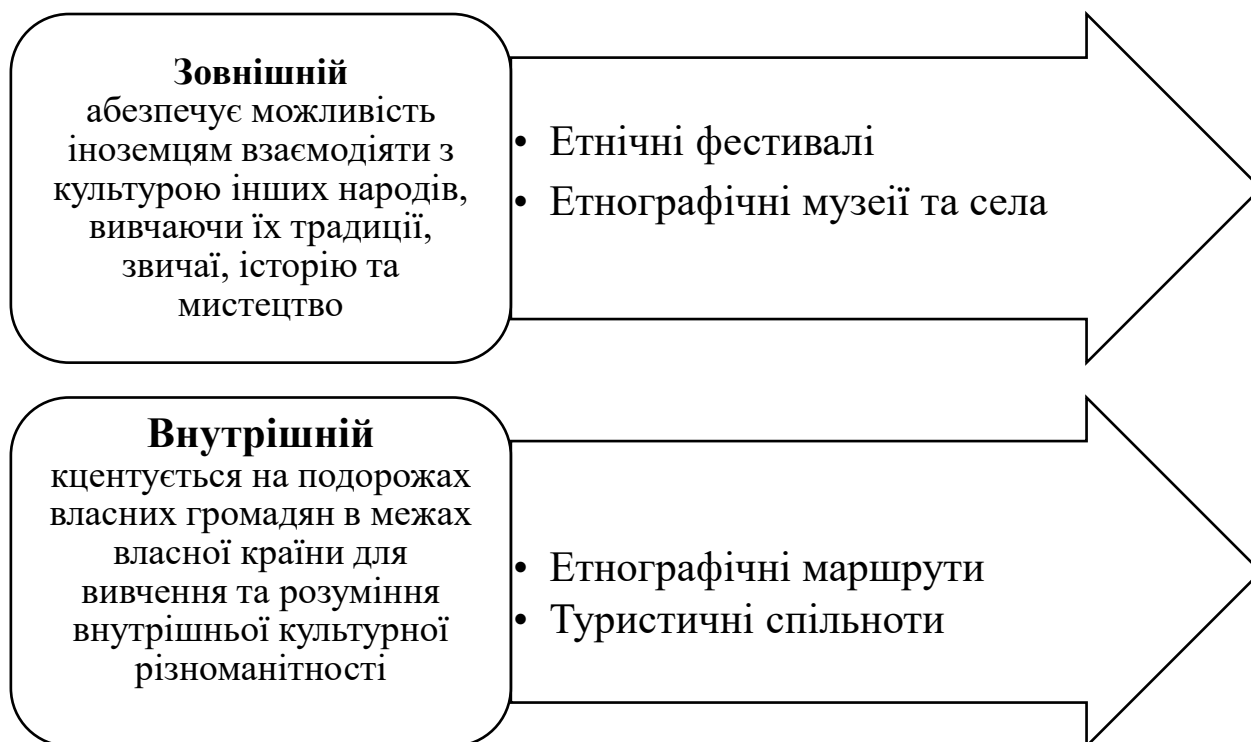

Рис. 1. 2. Види етнотуризму

Джерело: побудовано автором на основі [21,24,41].

Зовнішній етнічний туризм передбачає культурний обмін. він забезпечує можливість іноземцям взаємодіяти з культурою інших народів, вивчаючи їх традиції, звичаї, історію та мистецтво. Це реалізується через міжнаціональне розуміння і сприяє підвищенню рівня міжнаціонального розуміння та толерантності, допомагаючи зменшити культурні бар'єри.

Практично зовнішній етнічний туризм часто реалізується в форматі етнічних фестивалів та подій. Зовнішні туристи мають можливість брати участь у різноманітних етнічних фестивалях, які демонструють традиційні виступи, гастрономічні заходи та різні роди мистецтва [21]. Також зовнішній етнотуризм проявляється через відвідування етнографічних музеїв та сел. Відвідування музеїв, які відтворюють традиційні життя народів, або сучасних етнічних сіл, що практикують традиції, дозволяє туристам поглибити своє розуміння культурної спадщини.

Внутрішній етнічний туризм передбачає збереження та вивчення традицій: Громадяни подорожують в різні регіони своєї країни, щоб

досліджувати та вивчати традиції, звичаї та місцеві особливості. Внутрішній етнотуризм може сприяти розвитку та підтримці місцевих громад, туристичних підприємств і ремесел. Реалізується внутрішній етнотуризм в форматі етнографічних маршрутів або формавання туристичних спільнот. Організація та популяризація маршрутів, які включають в себе етнографічні музеї, фестивалі та традиційні майстер-класи, створює можливості для внутрішнього туризму.

Виникнення та розвиток спільнот туристів, зацікавлених в етнографічних подорожах, сприяє обміну досвідом та інформацією, роблячи внутрішній туризм більш доступним та цікавим [24].

Обидва види етнотуризму важливі для збереження та підтримки культурної різноманітності та сприяють взаємному розумінню різних груп населення в контексті глобального туризму.

1.2. Класифікація ресурсів етнічного туризму

Ресурси етнічного туризму - це сукупність матеріальних, культурних, природних та людських ресурсів, які використовуються для розвитку та забезпечення функціонування етнічного туристичного напрямку. Ці ресурси включають традиційні народні ремесла, культурні пам'ятки, етнографічні музеї, традиційну гастрономію, природні ландшафти, а також вміння та знання місцевого населення, які сприяють створенню аутентичного та привабливого середовища для етнічного туризму.

Дослідження ресурсів етнічного туризму має важливість як для розвитку туристичної галузі, так і для збереження та просування культурної спадщини. Детальне дослідження цих ресурсів має наступні ключові аспекти:

Збереження Культурної Спадщини: Дослідження ресурсів етнічного туризму допомагає визначити і вивчити унікальні аспекти культурної спадщини, такі як традиції, звичаї, ремесла та мова. Це сприяє їхньому збереженню для майбутніх поколінь.

Просування Туристичного Продукту: Розуміння потенційних туристичних ресурсів дозволяє створювати унікальні туристичні пропозиції та маршрути, які відповідають інтересам відвідувачів.

Створення Аутентичного Туристичного Досвіду: Дослідження ресурсів дозволяє розробляти програми та заходи, які надають туристам аутентичний занурений в місцеву культуру досвід.

Розвиток Інфраструктури: На основі досліджень можна розробити плани розвитку туристичної інфраструктури, такої як готелі, ресторани, музеї та транспорт, що відповідають потребам туристів.

Економічні Вигоди для Місцевих Спільнот: Розуміння ресурсів дозволяє визначити, як місцеві спільноти можуть отримати економічні вигоди від розвитку туризму, зокрема через збереження та використання своєї культурної спадщини.

Залучення Туристів та Партнерів: Дослідження дозволяє залучити туристів та інвесторів, що зацікавлені в унікальних культурних та етнічних аспектах регіону.

Сприяння Укріпленню Громадянської ідентичності: Етнічний туризм може сприяти укріпленню громадянської ідентичності через підтримку традицій та спільностей.

Екологічна Відповідальність: Дослідження дозволяє розробляти туристичні підходи, які зберігають навколишнє середовище та природні ресурси.

Детальне дослідження етнічних туристичних ресурсів є важливим для створення стійкого та вигідного етнотуристичного середовища.

Історичні передумови формування ресурсів етнічного туризму мають коріння в розвитку культурної взаємодії, обміні знаннями та торгівлі між різними етнічними групами. Основні фактори, які впливали на формування таких ресурсів, включають.

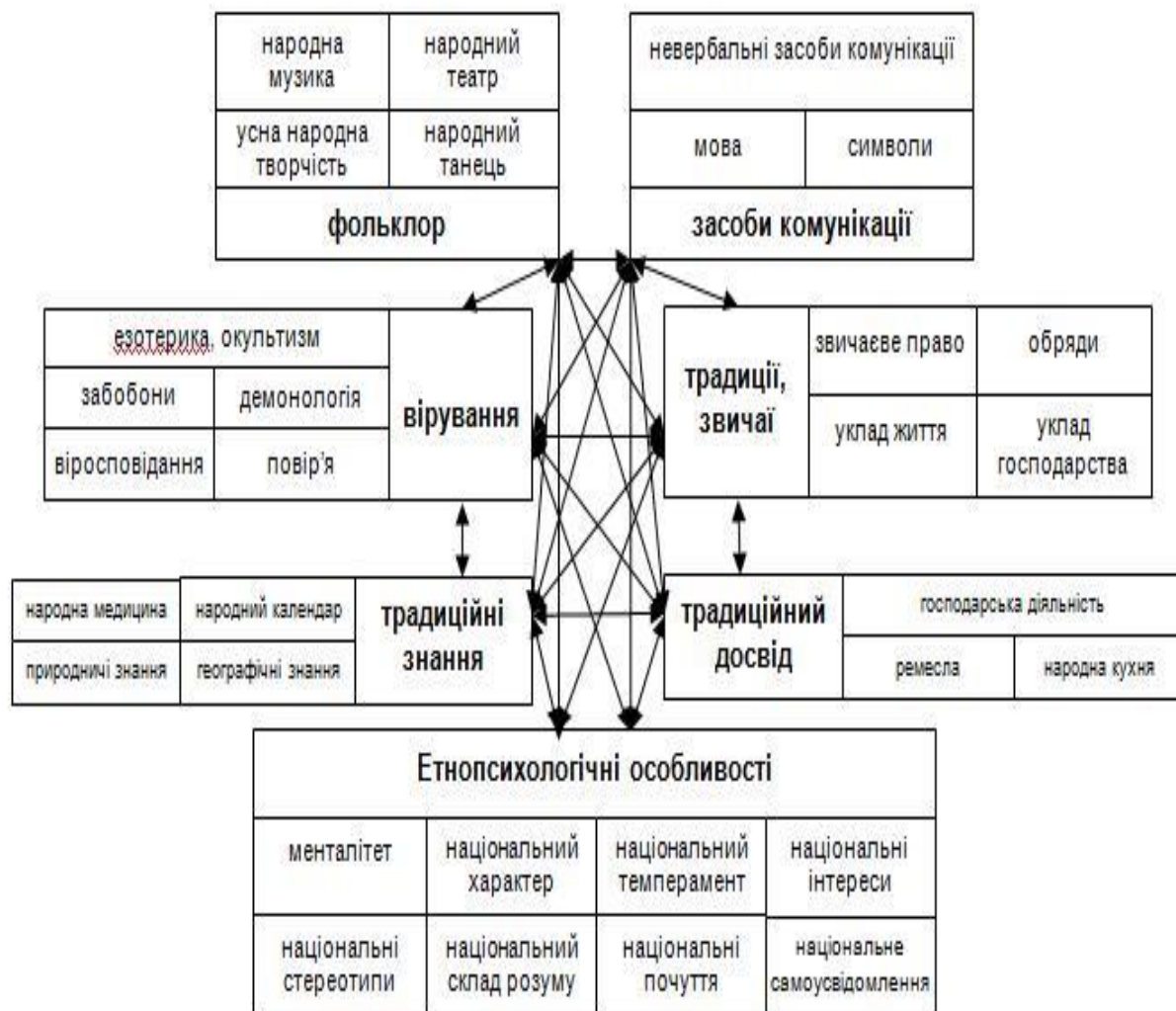

Рис. 1.3 Класифікація нематеріальних етнокультурних туристичних ресурсів

Джерело: побудовано за даними [13,19]

Збалансоване використання цих ресурсів дозволяє створювати привабливі, аутентичні та освітні етнічні туристичні пропозиції, що сприяють розвитку галузі та збереженню культурної спадщини.

Таблиця 1.3.

Типи ресурсів етнотуризму

Тип ресурсів	Види та їх короткий опис
Культурні	<i>Традиційні Ремесла:</i> продукція народних ремесел, таких як вишивка, глиборізьблення, ткацтво, є важливим елементом етнічних туристичних ресурсів
	Культурні Пам'ятки: замки, церкви, музеї, старовинні будівлі та пам'ятки, які відображають історію та традиції місцевого населення
Природні	<i>Ландшафтні Особливості:</i> унікальні природні об'єкти, такі як гірські хребти, річки, озера, які можуть бути використані для створення екологічно орієнтованих етнічних турів.
Гастрономічні	<i>Традиційна Кухня:</i> смачні та автентичні страви, виготовлені з місцевих продуктів, які відображають культурні особливості регіону
Мовні	<i>Мовне Спілкування:</i> збереження та вивчення мови, а також мовних традицій, сприяє глибшому розумінню культурного контексту
Спільноти та майстерні	<i>Майстер-класи та Виставки:</i> участь в роботі майстрів та відвідування різноманітних майстерень, де туристи можуть самі спробувати традиційні заняття
Традиційні події та фестивалі	<i>Етнічні Фестивалі:</i> Проведення та участь у святкуваннях, які відображають традиційні обряди, релігійні свята та інші важливі події
Інформаційні ресурси	<i>Місцеві Знання:</i> Залучення місцевих жителів для надання інсайдерської інформації та історій, які розширюють розуміння культури
Інфраструктура та послуги	<i>Туристична інфраструктура:</i> Створення комфортних умов для туристів, включаючи готелі, ресторани, транспортні мережі, спрямовані на задоволення потреб етнічного туризму

Джерело: побудовано за даними [13,15,19,32,41]

Матеріальні етнокультурні туристичні ресурси - це конкретні об'єкти та елементи, що представляють культурну спадщину та приваблюють туристів

з погляду їхньої історії, мистецтва, архітектури та ремесел. Це можуть бути старовинні споруди, музеї, художні колекції, традиційні ремесла, пам'ятки архітектури, які створюють аутентичний та культурно насичений туристичний досвід [12,14].

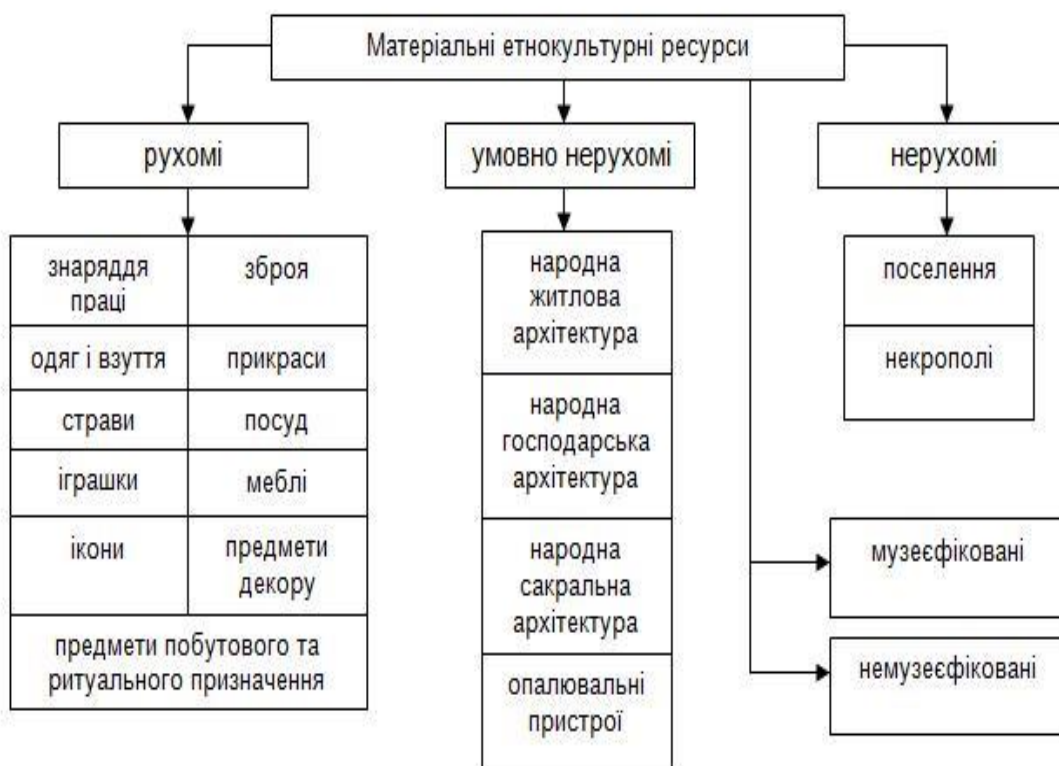

Рис. 1.4. Видовий склад матеріальних етнокультурних туристичних ресурсів

Джерело: побудовано за даними [15,19,41]

Ці матеріальні ресурси створюють основу для етнокультурного туризму, надаючи туристам можливість поглибити свій розуміння та взаємодію з місцевою культурою.

1.3. Етнічний туризм як інноваційна форма збереження та відродження історико-культурної спадщини Запорізької області

Запорізька область може похвалитися багатою історією від давніх часів до наших днів - від петрогліфів Кам'яної могили та скіфських курганів до церков і маєтків XIX-XX століть, а також цікавих промислових об'єктів нашого

часу. Важливою рисою є існування понад ста національностей в області, що впливає на розвиток еногастрономічного, етнотуризму та фестивального руху.

У Запорізькій області існують численні історичні передумови, які визначили формування ресурсів етнотуризму.

Козацька Епоха: Запорізька область відома своєю козацькою історією, яка мала значущий вплив на формування місцевої культури та традицій. Козацтво стало визначальним елементом ідентичності регіону, і його спадщина привертає туристів, які цікавляться історією та духом козацьких часів.

Етнічний Склад та Культурні Впливи: Запоріжжя завжди було територією, де зіткнулися різні етнічні групи, такі як українці, росіяни, кримські татари та інші. Ця міжкультурна взаємодія сформувала багатий культурний ландшафт, який став об'єктом інтересу для туристів.

Традиційні Ремесла та Промисли: Розташування на берегах Дніпра та інших водойм сприяло розвитку рибальства, човноплавства та інших традиційних ремесел.

Територіальна Близькість До Криму: Запорізька область має територіальну близькість до Кримського півострова, що також має свою багату культурну та історичну спадщину. Це забезпечує можливість взаємодії різних культурних впливів, що робить регіон привабливим для туристів.

Спадщина Релігійних Культів: Присутність різних релігійних об'єктів, таких як церкви та монастирі, свідчить про важливість релігійної культури у формуванні історичного та етнічного обличчя регіону.

Етнографічна Різноманітність Сільських Громад: Сільські громади в Запорізькій області мають свої унікальні традиції, обряди та фольклор, які додають різноманіття культурному пейзажу. Ці особливості відображаються в різноманітних етнографічних ресурсах [34].

У перелік «Туристичних магнітів України» були включені п'ять захоплюючих об'єктів із Запорізької області, які неодмінно привернуть увагу подорожуючих. Державне агентство розвитку туризму України відзначилося розширенням карту «Туристичних магнітів України», представивши новий

список, який налічує 170 неймовірних туристичних місць із всіх 25 регіонів України. Це відкриває безмежні можливості для подорожей та відкриття унікальностей кожного куточка нашої країни. Нажаль, наразі три об'єкти зі списку знаходяться на тимчасово окупованій території.

Таблиця 1.4.

**Туристичні об'єкти Запорізької облсті, що увійшли до карти
«Туристичні магніти України»**

Туристичний об'єкт	Характеристика
Хортиця	Запорізька Січ на острові Хортиця - місце, на якому оживає історія козацтва. Заповідник «Хортиця» став справжньою перлиною регіону, пропонуючи унікальний історико-культурний комплекс, який переносить відвідувачів у часи козацької доби.
Краєзнавчий музей	Запорізький краєзнавчий музей - це важливий освітній і культурний центр, який розповідає про багатий минулий області, включаючи традиції, ремесла та життя місцевого населення.
Кам'янське городище	Археологічне комплекс «Кам'янське городище» вражає своєю античною аурою та визначними археологічними знахідками, розкриваючи таємниці давньоруської епохи та історії цього регіону.
Садиба Попова	Василівський історико-архітектурний музей-заповідник «Садиба Попова» запрошує в подорож у минуле, де можна насолодитися витонченими архітектурними деталями та відчутти атмосферу минулих століть.
Кам'яна Могила	Національний історико-археологічний заповідник "Кам'яна Могила" розкриває таємниці стародавнього світу та пропонує унікальний погляд на історію цієї мальовничої місцевості

Джерело: побудовано за даними [2,4,9,13]

До початку повномасштабної війни з росією найбільш популярними туристичними напрямками залишаються Національний заповідник «Хортиця», який включає Історико-культурний комплекс «Запорізька Січ», Національний

історико-археологічний заповідник «Кам'яна Могила», та історико-архітектурний музей-заповідник «Садиба Попова» у Василівці.

Ці об'єкти не лише вражають своєю красою та історією, але і відзначаються як невід'ємна частина культурно-туристичного обличчя Запорізької області.

Ресурси етнічного туризму в Запорізькій області відзначаються багатством культурних, історичних та етнографічних аспектів, які приваблюють відвідувачів з різних куточків світу. До ключових ресурсів етнічного туризму Запорізької області можна віднести [4]:

Козацька Спадщина: Запорізька область відома своєю багатою козацькою історією. Місця, пов'язані з козацьким періодом, такі як Запорізька Січ, козацькі фортеці та пам'ятники героям козацької епохи, приваблюють туристів.

Традиційна Музика та Танці: У Запорізькій області існують традиційні музичні та танцювальні колективи, які представляють унікальну музичну спадщину регіону. Концерти та виступи цих колективів стають популярними серед туристів.

Фольклорні Фестивалі: Організація фольклорних фестивалів, де представники місцевих громад відзначають свої традиції через пісні, танці, ремесла та гастрономію.

Етнографічні Музеї та Виставки: Музеї, присвячені культурі та етнографії Запорізької області, де виставлені традиційні вбрання, ремесла, побутові предмети та інші артефакти.

Традиційні Ремесла: Майстер-класи з традиційних ремесел, таких як вишивка, кераміка, виробництво національного одягу, що дають туристам можливість власноруч створити щось унікальне.

Туристичні Маршрути: Спеціально розроблені етнічні туристичні маршрути, які охоплюють місця історичної ваги, традиційні села та місцеві фольклорні події.

Традиційна Кухня: Специфічна місцева кухня, яка включає традиційні козацькі страви та місцеві делікатеси, представляє собою важливий аспект етнічного туризму.

Етнічні Спортивні Заходи: Організація традиційних етнічних спортивних змагань, які відображають козацькі традиції та навички.

Релігійна Спадщина: Церкви, монастирі та інші релігійні споруди, які відображають історію та віру місцевого населення.

Ці ресурси формують комплексний пейзаж етнічного туризму в Запорізькій області, який надає туристам можливість поглибити розуміння та взаємодію з багатим культурним спадщиною регіону.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

У першому розділі нашого дослідження ми провели аналіз наукових досліджень щодо актуалізації етнічного туризму в контексті пізнавального туризму. Виявилось, що етнічний туризм відноситься до категорії пізнавального туризму, що характеризується як один із способів задоволення потреби у відкритті нового. Основною метою пізнавального туризму є духовний розвиток особистості через сприйняття природних та культурних цінностей. Також ми проаналізували наукові підходи до класифікації ресурсів етнічного туризму. Виявлено, що етнокультурні особливості країн впливають на характер сувенірної продукції. Майстри, які займаються традиційними ремеслами, виступають постачальниками унікальної, іноді ексклюзивної продукції на сувенірних ринках.

Варто зазначити, що етнокультурні ресурси мають різноманітні прояви, і їх систематизація є ключовим аспектом для повного використання їх у розвитку туризму. Використання етнокультурних елементів може стати стимулом для розвитку різних форм туризму, таких як культурно-пізнавальний, навчальний, релігійний, оздоровчий, сільський та гастрономічний.

Туризм є важливою складовою соціокультурного життя, спонукаючи до вивчення та розвитку різноманітних аспектів національної, історичної та художньої культури. Цілком зрозуміло, що культурне самовираження нації, її історія, традиції та звичаї завжди викликають інтерес серед туристів.

Об'єктом етнічного туризму слугують культурно-історичні об'єкти, які містять інформацію про етнічні аспекти традиційної культури. Етнічний об'єкт слід розглядати як комплекс ознак, що відображають культуру певного етносу в її оригінальних та специфічних формах.

Туристичний потенціал Запорізької області, зокрема в сфері етнотуризму, є значний і різноманітний. Регіон пропонує унікальні можливості для вивчення та відчуття багатогранності культурного та історичного спадку. Серед ключових атракцій можна виділити Національний заповідник "Хортиця", історико-культурний комплекс "Запорізька Січ", Національний історико-археологічний заповідник "Кам'яна Могила", Василівський історико-архітектурний музей-заповідник "Садиба Попова". Також область славиться своєю природною красою, культурними фестивалями та багатством національних традицій, що робить її привабливим напрямком для етнотуристів.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ЕТНІЧНОГО ТУРИЗМУ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1. Сучасні тенденції розвитку етнічного туризму в Україні

Етнічний туризм визначається як новаторський та популярний тренд, який отримав розповсюдження у багатьох країнах як стратегічний інструмент для підтримки економічного та культурного розвитку регіональних областей [2]. Цей захоплюючий вид туризму пропонує учасникам відвідувати свою власну країну, щоб поєднати відпочинок з вивченням своєї національної ідентичності, культури та традицій. Україна прийняла цей напрямок туризму недавно, але вже виявляється, що він обіцяє стати популярним серед не лише українців, а й іноземців, які прагнуть дослідити та засвоїти національні традиції українського народу та національних меншин. Етнічний туризм сприяє вирішенню соціально-економічних проблем регіону, створює сприятливе макросередовище, що виявляється у розширенні зайнятості в сфері обслуговування, формуванні додаткових джерел доходу, а також сприяє розвитку інфраструктури, включаючи транспортні зв'язки, мережі торгівлі та гостинності.

На 1 січня 2021 року на державному обліку знаходилося 130,007 культурних цінностей, які свідчать про багатий культурний спадок України. Що робить національний культурний потенціал особливим, це те, що об'єктами туристичного інтересу стають не лише історико-культурні пам'ятки, а також міста та інші населені пункти. Список історичних населених пунктів в Україні налічує 401, а крім того, в країні є 1399 історичних міст і понад 8 тисяч сіл з цінною історико-культурною спадщиною.

Згідно з результатами опитування 2021 року, майже три чверті респондентів (72%) з тих, хто подорожує Україною з різною частотою (38% усіх учасників опитування), найчастіше обирають подорожі для відпочинку, дозвілля та відпустки. Відвідування родини та друзів розташувалося на другому

місці, але було вказане значно рідше – у сім разів менше, ніж основний мотив подорожей. Усі інші варіанти отримали менше 5% відповідей.

Рис. 2.1. Види відпочинку, яким українці надають перевагу, %
Джерело: розроблено на основі [41]

Історико-етнографічна спадщина України багата і різноманітна, і вона може бути класифікована за регіонами на основі унікальних особливостей кожного областного поділу. Нижче подано короткий огляд історико-етнографічної спадщини в різних регіонах України:

Львівська область: Львів та Львівська область взагалі володіють великим розмаєттям архітектурних шедеврів, що відображають вплив різних історичних епох. Замки і церкви доби середньовіччя, такі як Львівський замок і Успенська церква в Жовкві, є визначними об'єктами.

Київська область: Столиця, Київ, є центром історичної та культурної спадщини. Свято-Софіївський собор, Києво-Печерська лавра та Золоті ворота відображають давню історію столиці.

Чернігівська область: Чернігів є місцем, де збереглися важливі пам'ятки доби Київської Русі. Специфічна дерев'яна архітектура в селах та церквах є своєрідним етнографічним елементом.

Одеська область: Одеська область має величезний вплив грецької та болгарської культур, що відображено в архітектурі та національних звичаях.

Одеська фортеця та історичний центр Одеси представляють історичне дійство в регіоні.

Дніпропетровська область: Дніпропетровськ, нині Дніпро, має свою унікальну історію, пов'язану з індустріальним розвитком та історією Козацької держави. Козацькі фортеці і пам'ятники подібного характеру є характерними об'єктами.

Харківська область: Харків, як важливий культурний центр, має свої традиції та пам'ятки. Петровська церква та художні музеї є ключовими об'єктами, що відображають історію та етнографію області.

Кожен регіон має свої унікальні риси історико-етнографічної спадщини, які відображають багатство та різноманіття культурного надбання України.

Рис. 2.2. Історико-етнографічне районування України та історико-етнографічного районування України
Джерело: розроблено на основі [38,41]

За базою існуючих етнографічних музеїв України формується основна частина сучасних етнічних турів. Туристичні фірми пропонують такі етнічні тури, як «Гуцульські коломийки», що включає ознайомлення з побутом та традиціями гуцулів та відвідування музеїв гуцульського побуту та етнографії. Також популярний тур «Полтавський колорит» пропонує занурення в загадковий світ Полтавщини, включаючи відвідування Полтавського краєзнавчого музею та Національного музею-заповідника українського гончарства.

Як видно з таблиці 2.1. і спостерігається спадна динаміка кількості іноземних, що відвідали Україну впродовж 2018-2021 років, так і кількості громадян України, які виїжджали за кордон. Основною причиною цього стала пандемія COVID-19.

Таблиця 2.1.

Динаміка туристичних потоків України, тис. осіб

Роки	Кількість іноземних громадян, які відвідали Україну	Кількість громадян України, які виїжджали за кордон	Співвідношення іноземних громадян, які відвідали Україну до громадян України, які виїхали за кордон
2018	14342,3	27976,7	0,50
2019	13709,5	29345,9	0,46
2020	3382,1	11251,4	0,30
2021	3256,2	10424,6	0,31

Джерело: складено автором на основі [27,39,41]

Розрахунки інтегральних показників реалізації потенціалу культурної спадщини в Україні виявили значну різноманітність рівнів. Наприклад, максимальне середнє значення інтегрального показника ступеня реалізації історико-культурного потенціалу (в м. Києві) перевищує мінімальне (в Сумській області) в 73 рази. Середній бал, що визначає ступінь використання об'єктів культурної спадщини, становить 0,141. Зазначено, що більшість

областей має показник використання культурної спадщини нижчий за середній рівень.

На основі середнього показника було проведено типізацію областей за рівнем використання культурної спадщини. За значенням цього показника області України поділяються на п'ять типів: найнижчий, нижчий від середнього, середній, вищий від середнього, найвищий. Критерієм є загальне ранжування областей за рівнем ефективності реалізації потенціалу культурної спадщини

Рис. 2.3. Ступінь реалізації історико-культурного потенціалу

Джерело: розроблено на основі [38,40,41]

Області, що потрапляють до групи "Лідери" (1-2 місце), такі як м. Київ та Львівська область, виявляють найвищу ефективність використання потенціалу культурної спадщини, що визначається їхнім статусом основних традиційних історико-культурних центрів.

Інші області, такі як Одеська, Дніпропетровська і Харківська, мають середні або близькі до середніх показників використання об'єктів культурної спадщини (займають 3–8 місця). Вони виявляються менш ефективними у порівнянні із м. Києвом та Львівською областю. Високий рівень реалізації

історико-культурного потенціалу на сході обумовлений розвиненою діловою активністю та, головним чином, діловим туризмом.

Україна має великий потенціал для розвитку етнічного туризму, орієнтованого на різноманітну історико-культурну спадщину. Серед цих цінностей можна виокремити археологічні знахідки, історичні пам'ятки, монументальне мистецтво, архітектурні шедеври, містобудівність, садово-паркове мистецтво та інше. Найбільша концентрація таких цінностей спостерігається в регіонах, зокрема в Львівській, Київській та Чернігівській областях. Сучасний етап розвитку ринку етнічного туризму в Україні визначається періодом формування. Серед численних туристичних операторів практично немає таких, які спеціалізуються виключно на етнічному туризмі. Деякі туроператори, що активно займаються внутрішнім туризмом, включають до свого асортименту туристичних продуктів, визначаючи їх як етнотури (наприклад, екскурсійні тури на вихідні або поїздки на різноманітні етнофестивалі). Для України етнографічний туризм розглядається як потенційний стратегічний напрямок для збереження та розвитку економіки традиційного господарства.

2.2. Стан етнічного туризму в Запорізькій області

Стійким трендом останнього десятиріччя є значна увага до розвитку туризму у Запорізькій області. Так, на базі Запорізького обласного краєзнавчого музею з 2008 року функціонує Запорізький обласний туристично-інформаційний центр, на вебсайті якого міститься інформація про понад три тисячі туристичних об'єктів області. Друковані видання центру (путівники, туристичні буклети, набори листівок) розміщено у вільному доступі з таможливістю завантаження. Етнокультурна спадщина Запорізької області є значущим ресурсом для розвитку етнотуризму в цьому регіоні через різноманіття та унікальність своєї культурної спадщини [34].

Рис.2.4. Мапа регіонального рівня розвитку туристичної інфраструктури в 2015-2020 роках

Джерело: [22]

Карта регіонального розвитку туристичної інфраструктури України вказує на існування п'яти рівнів розвитку. Столиця України має найвищий рівень розвитку туристичної інфраструктури, лідируючи за багатьма складовими інтегрального індексу. Львівська, Одеська та Дніпропетровська області також володіють високими показниками у кількості колективних засобів розміщення, галузі суспільного харчування, транспортних послуг, зв'язку, будівництва, роздрібною торгівлі та відпочинку, що забезпечує їм рівень розвитку інфраструктури вище середнього.

У Запорізькій, Київській, Харківській, Херсонській та Миколаївській областях зафіксовано середній рівень розвитку туристичної інфраструктури [18].

Запорізька область приваблює етнотуристів своєю багатошаровою культурною та історичною спадщиною, створюючи неповторне середовище для поглибленого дослідження та взаємодії з місцевою традиційною атмосферою.

Рис. 2.5. Туристична карта-схема Запорізької області

Джерело: розроблено на основі [39]

Регіон пропонує велику кількість екскурсійних маршрутів для ознайомлення з історією, культурою і традиціями Запорізького краю своїм відвідувачам.

Таблиця 2.2

Етнотури Запорізьким краєм

Екскурсійний маршрут	Опис
Заповідник «Запорізька Січ»	Місце витоку козацтва на території України, фортеця з фортифікаційними спорудами, знайомство з традиціями, озброєнням та побутом Січових козаків
Екскурсія «Тарасова тропа»	Перебування молодого поета Т.Г. Шевченка на о. Хортиці, із згадками про Хортицю та Великий Луг Запорізький.
Музей під відкритим небом «Скіфський стан»	Розташований на найвищій точці о. Хортиця, славиться 11 курганами зі статуями часів бронзи, оточеними дубовим лісом.
Меморіально-туристичний комплекс «Протовче»	Слов'янське поселення на о. Хортиця з унікальною історією.

Джерело: розроблено на основі [83,39]

Дослідження показують, що Львівська область вирізняється найбільшою кількістю етнографічних різновидів в Україні, завдяки своїм численним етнічним пам'яткам і вражаючій історії. Дніпропетровська область вирізняється особливою привабливістю Петриківкою, а Запорізька область важлива через унікальний острів Хортиця.

Щодо Івано-Франківської області, то вона славиться значною кількістю селищ з часів гуцулів та лемків. Хоча етнотуризм може не бути таким популярним, як рекреаційний, спортивний чи культурний туризм, проте він залишається не менш цікавим, аніж екотуризм, агротуризм, історичний та інші форми подорожей.

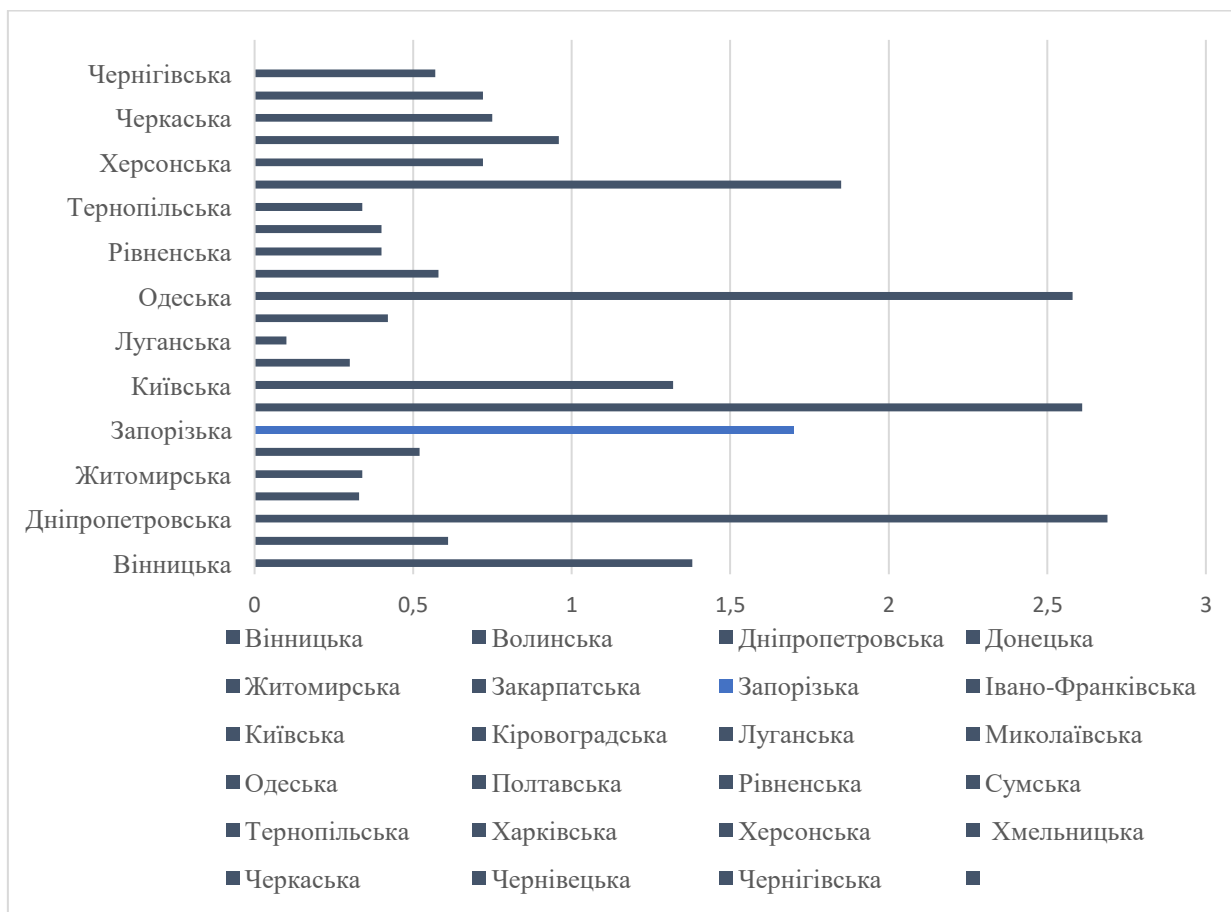

Рис. 2.6. Кількість етнотуристів обслуговуваних туроператорами у 2021 році (% від загальної кількості турів регіоном)

Джерело: розроблено на основі [23,35,39]

Розвиток сфери туризму може значно вплинути на економіку як окремих областей, так і країни в цілому. За інформацією ЮНВТО, розвиток галузі туризму стимулює функціонування 32 економічних галузей, і завдяки мультиплікативному ефекту віддача від туризму в кілька разів перевищує витрати на його розвиток. Водночас, однією з ключових тенденцій на сучасному світовому туристичному ринку є прагнення до впровадження принципів збалансованого розвитку.

Досліджуючі стан розвитку етнічного туризму в Запорізькій області доцільно порівняти його з сусідньою областю – Дніпропетровською.

Рис. 2.7. Адміністративний устрій Запорізької області

Джерело: розроблено на основі [8,11,36]

Таблиця 2.3

Загальна характеристика адміністративного устрою Запорізької області

Показник	Характеристика
Площа території	27,2 тис. кв. км
Чисельність наявного населення на 01.01.2022	1 638,5 тис. Ос.
Частка міського населення	77,5 %
Обласний центр	Запоріжжя
Районів	5
Територіальних громад	67
Міст	14
Селищ міського типу	22
Сільських населених пунктів	914

Джерело: розроблено на основі [8,11]

Проаналізуємо рівень заробітної плати мешканців області оскільки рівень доходів громадян суттєво впливає на їх туристичну активність.

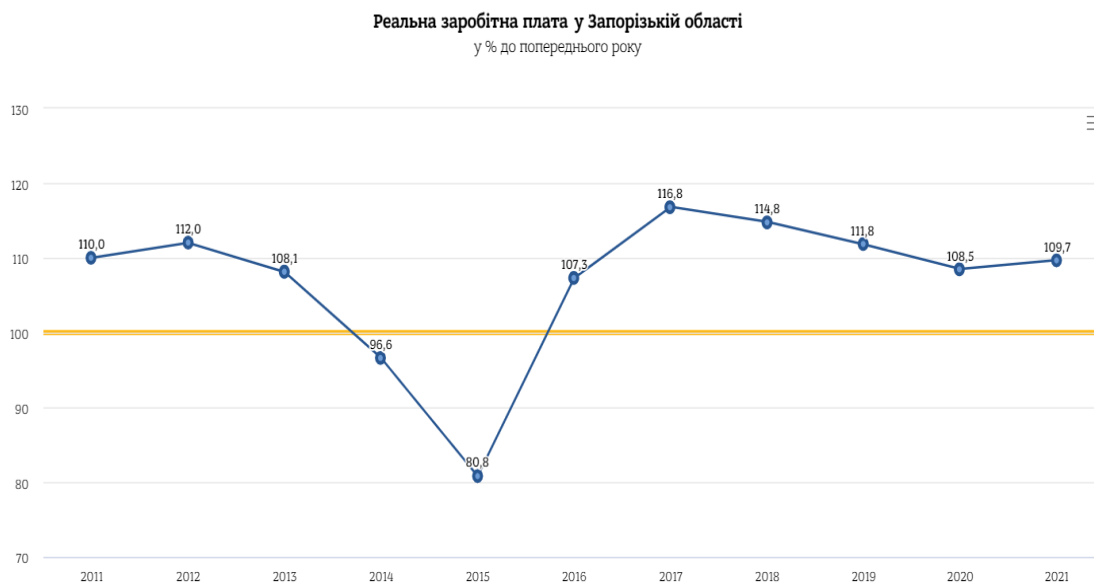

Рис. 2.8. Динаміка реальної заробітної плати в Запорізькій області.

Джерело: розроблено на основі [8,11]

Досліджуючи стан розвитку етнічного туризму в Запорізькій області доцільно порівняти його з сусідньою областю – Дніпропетровською.

Рис. 2.9. Адміністративний устрій Дніпропетровської області

Джерело: розроблено на основі [8,11,36]

Таблиця 2.4

Загальна характеристика адміністративного устрою Дніпропетровської області

Показник	Характеристика
Площа території	31,9 тис. кв. км
Чисельність наявного населення на 01.01.2022	3 096,5 тис. ос.
Частка міського населення	84,2%
Обласний центр	Дніпро
Районів	7
Територіальних громад	86
Міст	20
Селищ міського типу	45
Сільських населених пунктів	1435

Джерело: розроблено на основі [8,11]

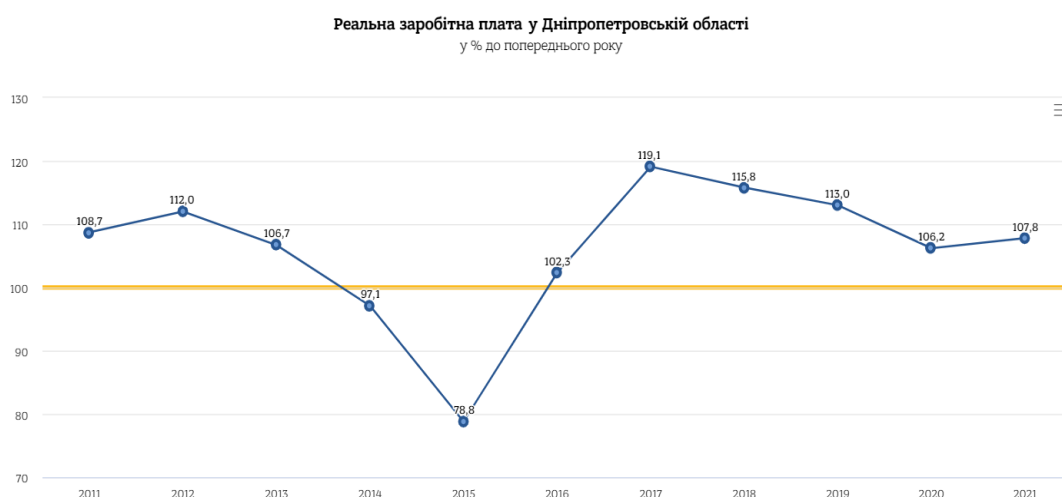

Рис. 2.10. Динаміка реальної заробітної плати в Дніпропетровській області.

Джерело: розроблено на основі [8,11]

Ще однією складовою збалансованого розвитку потенціалу туристичної галузі в областях України є екологічний аспект. Здійснення збалансованого розвитку туристичного потенціалу спрямоване на розумне використання природних ресурсів та об'єктів і на пряме на підтримання якості природного середовища. За даними Держкомстату України, в обох регіонах до початку

війни 2022 року щороку зростали поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища по Україні за рахунок власних коштів підприємств, організацій, установ.

Таблиця 2.5

**Загальна характеристика суб'єктів туристичної діяльності у
Дніпропетровській та Запорізькій області**

	2013р.	2014р.	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.
Дніпропетровська область									
Кількість суб'єктів туристичної діяльності ¹ , з них:	397	404	487	324	294	322	325	416	429
Кількість туристів, обслугованих туроператорами татурагентами ¹ , з Них	64462	38417	81249	56803	46121	57770	75526	116981	154215
– обслугованих туроператорами	9158	8944	10993	5612	5158	3786	5125	7459	9451
– обслугованих турагентами	55304	29473	70256	51191	40963	53984	70401	109522	144764
Запорізька область									
Кількість суб'єктів туристичної діяльності ¹ , з них:	166	160	250	231	140	161	160	188	153
Кількість туристів, обслугованих туроператорами татурагентами ¹ , з Них	60055	35428	54415	39010	30922	40376	47675	56374	56838
– обслугованих туроператорами	18875	7054	5203	3880	2648	1774	925	795	841
– обслугованих турагентами	41180	28374	49212	35130	28274	38602	46750	55579	55997

Джерело: розроблено на основі [11]

Дніпропетровська та Запорізька області користуються вигідним економіко-географічним розташуванням, розвинутою транспортною інфраструктурою, сприятливими природними та кліматичними умовами та значним природно-ресурсним потенціалом. Дніпропетровська область вирізняється найбільшим природно-ресурсним потенціалом в Україні, який вимагає розвитку сучасних форм туристичної діяльності. Обидві області мають великі запаси мінеральної води та лікувальних грязей, що створює можливості для різноманітних видів туризму, особливо в південно-східній частині України. Однак війна стала не тільки глобальною соціальною кризою а й екологічною також. Рівень замінованості і забруднення території внаслідок інтенсивних бойових дій країни є критичним. Частина території Запорізької області є тимчасово окупованою. Вивчення статистичних даних щодо розвитку туризму, зокрема етнічного, в регіонах відбувалось за довоєнний період.

Таблиця 2.6

Розподіл туристів, обслужованих туристичними організаціями, за метою поїздки та видами туризму

Роки	Обслуговувані туристів, усього	За метою поїздки						З них діти віком 0–17 років
		службова, ділова, навчання	дозвілля, відпочинок	лікування	спортивний туризм	спеціалізований туризм	інші	
Дніпропетровська область								
2016	56803	172	54989	1399	243	-	-	5128
2017	46121	335	44410	1242	134	-	-	7119
2018	57770	280	56238	1112	136	4	-	9396
2019	75526	361	74031	1047	87	-	-	14581
2020	116981	400	115406	994	165	16	-	20763
2021	154215	6044	146563	1348	242	18	-	28581
Запорізька область								
2016	39010	440	38266	296	6	-	2	5424
2017	30922	568	30266	88	-	-	-	4079
2018	40376	280	39138	958	-	-	-	7013
2019	47675	297	47295	83	-	-	-	7986
2020	56374	657	54358	1359	-	-	-	7295
2021	56838	439	55421	978	-	-	-	8854

Джерело: розроблено на основі [11]

Згідно з проведеним аналізом, більшість туристів, що відвідали Дніпропетровську та Запорізьку області у 2021 році, зробили це для відпочинку та розваг - це становить 95%. Подорожі з робочою або службовою метою, а також поїздки на навчання, склали лише 4% в Дніпропетровській області та 1,2% в Запорізькій області. Подорожі з метою лікування склали 1,8% в Запорізькій області та всього 1% в Дніпропетровській області.

Потенціал туризму та курортного господарства в Запорізькій області створює передумови для його перспективного розвитку в Україні. Зараз ця область є значущим рекреаційним резервом країни і перебуває, в основному, на етапі екстенсивного використання.

У реєстрі державних об'єктів Запорізької області зафіксовано 8315 пам'яток, із яких 6563 належать до категорії археології, 1700 – історії, 32 – монументального мистецтва, 20 – науки і техніки. Додатково, 12 об'єктів культурної спадщини, які включають 3 пам'ятки історії і 9 археологічних об'єктів, занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України національного значення.

Серед основних туристичних об'єктів є заповідники, зокрема Національний заповідник «Хортиця» у місті Запоріжжя, Національний історико-археологічний заповідник «Кам'яна Могила» у Мелітопольському районі та історико-архітектурний музей-заповідник «Садиба Попова» у Василівському районі.

У Запорізькій області працює 24 музейних заклади державного підпорядкування, де зберігається понад 384 тис. експонатів. Щорічно музеї відвідують понад 600 тис. чоловік з України та інших країн.

З метою визначення туристичних вподобань мешканців Запорізької області було проведено соціологічне дослідження шляхом анкетування. пріоритетними напрямками розвитку внутрішнього та в'їзного туризму Запорізької області уподобання мешканців міста розподіляються таким чином. У виборі пріоритетних напрямків розвитку внутрішнього та в'їзного туризму

Запорізької області мешканці міста віддають перевагу таким категоріям (за зазначеним переліком, з якого було необхідно вибрати три пріоритети) [39,40]:

Туризм з пізнавальним компонентом і відзначеним історико-культурним змістом – 66%.

«Зелений» туризм, орієнтований на екологію та агротуризм – 64%.

Туризм, пов'язаний з подіями, святами і фестивалями – 44%.

Промисловий (індустріальний) туризм – 26%.

Організація масових спортивних заходів та спортивних подій – 23%.

Діловий туризм та конференц-сервіс – 20%.

В опитуванні взяли участь практично 400 осіб різних вікових груп, професій і сфер діяльності, представлених усіма районами міста. Важливо відзначити, що переконання мешканців Запоріжжя відповідають експертній оцінці. Особливою темою є проблеми, пов'язані із «зеленим» туризмом, який вважається масовим та перспективним напрямком розвитку туристичного потенціалу (з огляду на стан довкілля). Цей пріоритет вказує на загальне бажання містян проживати в екологічно безпечному середовищі і потребує особливої уваги [39].

Об'єктами великого етнотуристичного значення є пам'ятники. На жаль, через зміни політичних режимів і бажання влади обійти попередню історію, багато з цих пам'ятників було втрачено. Пам'ятники в Запорізькій області виступають як важливі етнотуристичні об'єкти, що викликають значний інтерес туристів. Ці об'єкти не лише втілюють історію та культуру регіону, але й є ключовими атракціями для подорожуючих [33].

Цінними етнотуристичними ресурсами виступають краєзнавчі та етнографічні музеї. В Запорізькій області розташовано кілька визначних краєзнавчих та етнографічних музеїв, які відображають багатий культурний спадок регіону. Ось кілька відомих з них:

Запорізький обласний краєзнавчий музей (м. Запоріжжя): Опис: Музей присвячений історії та культурі Запорізької області. В експозиції представлені

археологічні знахідки, етнографічні експонати, картини та артефакти, що відображають розвиток регіону від давніх часів до сучасності.

Музей історії Запорозького козацтва (м. Запоріжжя): Опис: Експозиція музею присвячена історії козацтва, включаючи роль козаків у створенні Запорізької Січі. Відвідувачі можуть побачити різноманітні артефакти, зброю, козацькі костюми та вивчити важливі етапи козацької історії.

Музей історії зброї (м. Запоріжжя): Опис: Музей присвячений розвитку збройних сил, від старовинних збройних систем до сучасної техніки. Експозиція включає в себе велику колекцію різноманітної зброї, від історичних мечів до вогнепального озброєння.

Музей письменника і громадського діяча Олександра Довженка (с. Вісунь, Запорізький район): Опис: Експозиція присвячена життю і творчості великого українського письменника Олександра Довженка. Музей розташований в будинку, де письменник проводив частину свого життя [40].

Музей історії Запорізької Хортиці (м. Запоріжжя): Опис: Музей розташований на острові Хортиця і присвячений історії цього унікального територіального об'єкта. Експозиція охоплює період від давньоруських часів до сучасності.

Ці музеї є важливими культурними центрами, що допомагають відвідувачам розкрити багатий культурний та історичний контекст Запорізької області.

2.3 Етнічні фестивалі як спосіб розвитку етнічного туризму в Запорізькій області

Етнічні фестивалі є організованими заходами, спрямованими на відтворення і відзначення традицій та культур конкретної етнічної групи чи спільноти. Ці заходи зазвичай включають у себе різноманітні художні, музичні, танцювальні виступи, майстер-класи, традиційну кухню, ремесла, ритуали та інші елементи культурного спадку [13].

Етнічні фестивалі є важливою частиною етнічного туризму з кількох причин:

Збереження та Продовження Традицій. Етнічні фестивалі дозволяють спільнотам та етнічним групам відзначати, вивчати та передавати свою унікальну культурну спадщину наступним поколінням. Це сприяє збереженню традицій, мови, ремесл і інших аспектів культури.

Туристичний Привабливість. Етнічні фестивалі привертають туристів, які мають інтерес до вивчення різноманітності культур та бажання поглибити своє розуміння світу. Туристи отримують можливість не лише стати свідками, але і брати участь у святкуванні, вивченні традицій та спілкуванні з місцевими мешканцями.

Економічний Вплив. Фестивалі сприяють розвитку туристичного бізнесу, готельного господарства, ресторанного бізнесу та інших сфер економіки. Туристи, що прибувають на етнічні фестивалі, витрачають кошти на проживання, харчування, сувеніри та інші послуги.

Міжкультурний Обмін. Етнічні фестивалі сприяють створенню платформ для міжкультурного обміну. Вони сприяють побудові мостів розуміння між різними етнічними групами та сприяють взаємодії та толерантності.

Пропаганда Туризму. Фестивалі часто виступають як інструмент просування туристичного потенціалу регіону чи країни, роблячи їх більш привабливими для відвідувачів.

Усі ці аспекти допомагають зробити етнічний туризм не лише засобом збереження культурної різноманітності, але й чинником сталого розвитку, що взаємодіє з соціокультурним та економічним простором спільноти.

Легендарний етнофестиваль степового спадку «Легенди Степу» був ініційований Чернігівською селищною радою Бердянського району Запорізької області у співпраці з Департаментом культури, туризму, національностей та релігій Запорізької обласної державної адміністрації.

Рис. 2.11. Етнофестиваль «Легенди степу»

Джерело: розроблено на основі [14,25]

Метою цього заходу є:

Збереження, відродження та популяризація багатовікової культурної спадщини та культурного надбання народів Приазовських степів і підвищення їхнього значення у суспільстві.

Сприяння збереженню історичної пам'яті та привертання уваги громадськості до витоків багатогранної культури степових народів.

Виховання духовного світогляду та формування інтересу до історичного минулого кочових народів, які населяли степи Приазов'я.

Популяризація найдавнішої історії, ознайомлення широких верств населення з унікальністю скіфської доби і можливість занурення в славетні часи та події прадавньої історії «степової» України.

Привертання уваги суспільства до необхідності збереження об'єктів культурної спадщини.

Розвиток внутрішнього туризму та популяризація історичних, культурних та природних туристичних об'єктів Чернігівської територіальної громади.

Пропаганда активних форм дозвілля та створення платформи для об'єднання археологів, дослідників «Скіфської доби» та інших зацікавлених осіб.

Обмін творчим досвідом та налагодження дружби серед учасників Етнофестивалю.

Формування автентичного стилю та позитивного іміджу Запорізької області.

Міжрегіональний фестиваль народної творчості «З прабатьківських криниць».

У довоєнний період на фестивалі представлені були такі територіальні громади: м. Пологи, с. Пологи, м. Бердянськ, смт. Чернігівка, Комиш-Зорянська територіальна громада, Смирновська територіальна громада, Більмацька територіальна громада. Участь у заході взяли представники Комиш-Зорянської селищної громади, зокрема народний вокальний колектив української пісні та музики «Народичі» (керівник – О.О. Костенко) та народний вокальний колектив «Зоряночка» (керівник – О.Д. Шиян).

Рис. 2.12. Етнофестиваль «З прабатьківських криниць»

Джерело: розроблено на основі [14,25]

Протягом проведення фестивалю учасники не лише демонстрували свої таланти, але й взаємодіяли, приєднувались до мистецтва та обмінювались досвідом з молоддю.

Всеукраїнський козацький фестиваль «Покрова на Хортиці».

Щорічно у жовтні на Хортиці відбувається Всеукраїнський козацький фестиваль «Покрова на Хортиці» з метою збереження та розвитку духовних та культурних цінностей українського народу. Ця культурно-мистецька подія, присвячена Святій Покрові Пресвятої Богородиці та важливим історичним подіям, таким як День українського козацтва, День захисника України, День визволення міста Запоріжжя та День Української Повстанської Армії, об'єднує святкові заходи на Хортиці. Фестиваль, проводиться за підтримки Запорізької обласної державної адміністрації, Запорізької обласної ради та Міністерства культури України вже з 2010 року, акцентуючи увагу на національному та духовному відродженні України під гаслом «Хортиця єднає Україну!».

Рис. 2.13. Етнофестиваль «Покрова на Хортиці»

Джерело: розроблено на основі [9]

Міський ярмарковий фестиваль «Черешнево», м. Мелітополь.

Рис. 2.14. Фестиваль «Черешнево»

Джерело: розроблено на основі [23]

Щорічний міський фестиваль присвячений Високості - Черешні. Основні події свята включають «cherry-ходу», під час якої мешканці та гості міста вдягаються в костюми черешень, а також готують фірмове черешневе варення. Крім цього, програма включає концерти творчих колективів та індивідуальних виконавців, різноманітні ярмарки-продажі, конкурс краси, фото-зони, розважальні ігри для дітей та інші заходи.

ВИСНОВКИ ДО РОЗІДЛУ 2

Україна має значний туристичний потенціал у сфері етнічного туризму завдяки своєму багатому культурному спадку та різноманітній етнічній спільноті.

Запорізька області володіє перевагами через своє вигідне економіко-географічне положення, розвинуту транспортну інфраструктуру, сприятливі природні та кліматичні умови, а також значний природно-ресурсний потенціал. Дніпропетровська область особливо виділяється найбільшим природно-ресурсним потенціалом в Україні, який потребує розвитку сучасних форм туристичної діяльності. Обидві області належать до тих регіонів, що мають значні запаси мінеральної води та лікувальних грязей, створюючи перспективи для різноманітних видів туризму, особливо в південно-східній частині України.

Як показав аналіз, обсяги туризму в Запорізькій та сусідній Дніпропетровській областях показують стійкий ріст протягом аналізованого періоду. Дозвільний туризм має найбільший обсяг серед видів поїздок в обох областях, що свідчить про популярність регіону для відпочинку. Види туризму, такі як спортивний та спеціалізований, також показують певний ріст, що може бути пов'язано з розвитком інфраструктури для цих видів відпочинку. Лікування не є основною метою поїздок, але вказує на наявність медично-оздоровчих ресурсів у регіонах.

В довоєнний час в обох областях відзначається значний ріст туризму в сфері службової, ділової та навчальної діяльності, що може свідчити про зростання бізнес-інтересів та освітніх подій. Зростання числа туристів-дітей може бути впливом на сімейний та дитячий відпочинок в обох регіонах. Відновлення традиційних обрядів та фестивалів: Регіон активно працює над відновленням та збереженням традиційних національних обрядів, свят та фестивалів. Такі події привертають туристів, які цікавляться аутентичними культурними враженнями.

Культурна обмін та майстер-класи: Розвиток етнічного туризму включає в себе можливість для туристів брати участь в культурних обмінах та майстер-класах, де вони можуть вивчати традиційні ремесла та мистецтво.

Гастрономічний етнічний туризм: Запорізька область має багатий кулінарний спадок. Розвиток гастрономічного етнічного туризму включає в себе ознайомлення туристів із місцевою кухнею, відвідування традиційних ресторанів та участь у кулінарних подіях.

Співпраця з місцевими громадами: Розвиток етнічного туризму вимагає активної участі місцевих громад. Вони можуть створювати та підтримувати традиційні події, сприяти розвитку етнічних сел і сприяти збереженню культурного спадку.

Ці тенденції сприяють створенню унікального та привабливого етнічного туристичного продукту в Запорізькій області, що може залучити більше туристів та сприяти розвитку місцевої економіки.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕТНІЧНОГО ТУРИЗМУ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ

3.1. Стратегічне планування розвитку етнічного туризму в регіоні

Стратегічне планування розвитку етнічного туризму в регіоні включає в себе розробку довгострокових стратегій і дійових планів для залучення туристів, підтримки культурно-етнічної спадщини та підвищення економічної вигідності регіону [34]. Основні аспекти такого планування можуть включати:

Аналіз етнічного потенціалу: Оцінка різноманітності етнічних груп в регіоні, їх традицій, мов та культур. Визначення унікальних елементів, які можуть бути привабливими для туристів.

Створення інфраструктури: Розробка і покращення туристичної інфраструктури, включаючи музеї, культурні центри, готелі та інші заклади, які можуть сприяти розвитку етнічного туризму.

Залучення місцевого населення: Взаємодія з місцевими етнічними групами для забезпечення їхньої участі в туристичній індустрії. Підтримка розвитку місцевих ремесел, традиційного ремесленництва та інших елементів культури.

Маркетинг і продаж: Розробка ефективних маркетингових стратегій для просування регіону як призначення для етнічного туризму. Використання різних каналів зв'язку для привертання уваги цільової аудиторії.

Освіта і навчання: Розробка програм освіти для туристів щодо місцевої культури, традицій та історії. Також, навчання місцевого населення, як працювати з туристами та забезпечувати їхню безпеку та комфорт.

Для структуризації знань і тенденцій щодо розвитку етнотуризму в Запорізькій області використаємо дієвий інструмент стратегічного аналізу - SWOT-аналіз.

SWOT-аналіз (аналіз сильних і слабких сторін, можливостей і загроз) є корисним інструментом для вивчення етнічного туризму в Запорізькій області. Основні цілі SWOT-аналізу в цьому контексті можуть включати:

Визначення сильних сторін:

Виявлення унікальної етнічної культури, традицій та народної спадщини в регіоні. Визначення наявності інфраструктури та ресурсів для розвитку етнічного туризму. Оцінка рівня залученості місцевого населення та їхньої підтримки туристичних ініціатив.

Аналіз слабких сторін:

Визначення проблем та недоліків у збереженні та просуванні етнічної спадщини. Оцінка недостатньої розвиненості туристичної інфраструктури та сервісів. Визначення можливих обмежень та проблем взаємодії із спільнотами та місцевими владами.

Визначення можливостей:

З'ясування можливостей для розвитку нових туристичних маршрутів, програм та подій на основі етнічної спадщини. Розробка стратегій співпраці з іншими регіонами чи туристичними агентствами для просування етнічного туризму. Визначення можливостей для залучення інвестицій та фінансування для розвитку етнічного туризму.

Виявлення загроз:

Аналіз можливих екологічних або природних загроз для туристичної діяльності в регіоні. Оцінка конкуренції з іншими туристичними напрямками або регіонами. Розгляд можливих загроз культурній спадщині через зміни в суспільстві, глобалізацію чи інші фактори [37].

SWOT-аналіз допоможе визначити стратегічні напрямки для подальшого розвитку етнічного туризму в Запорізькій області, враховуючи її унікальні характеристики та виклики.

SWOT-аналіз дозволяє ефективно використовувати ресурси області, визначаючи, які можливості слід розглядати першочерговими, а також на які слабкі сторони слід звернути увагу для подальшого вдосконалення.

Таблиця 3.1.

SWOT-аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища Запорізької області перспектив розвитку етно-туризму

Внутрішнє середовище/ Зовнішнє середовище	Сильні сторони	Слабкі сторони
<p align="center"><u>Можливості:</u></p> <p>Ефективне використання привабливого географічного положення області для сприяння розвитку транзитного і корпоративного туризму. Можливість збільшення припливу іноземних туристів шляхом створення спільних турпродуктів та розвитку угодної спеціалізації (аутсорсингу). Встановлення спеціальної економічної зони, спрямованої на розвиток туристичного напрямку.</p> <p align="center"><u>Загрози:</u></p> <p>Політичні турбулентності та продовження військового конфлікту на сході країни. Недосконала нормативно-правова база та система юридичного регулювання у сфері розвитку туризму. Негативні тенденції у світовій та внутрішній економіці, такі як нестабільність валютного курсу та інфляційні процеси. Низький запит на туристичні послуги серед місцевого населення через фінансові обмеження. Високий рівень конкуренції від міст Київ та Львів. Загострення екологічного стану в Запорізькій області</p>	<p>Природні ландшафти, національні парки, та заповідники привертають туристів. Багато історико-культурних об'єктів та рекреаційних зон приваблюють туристів. Вигідне місцерозташування сприяє розвитку туризму. Сприятливі кліматичні умови та наявність лікувальних ресурсів приваблюють туристів у Запорізьку область. Розвинута транспортна інфраструктура та транзитні маршрути полегшують доступ туристів. Високий економічний рівень регіону та можливість залучення ресурсів підтримують туризм. Унікальні технології та об'єкти слугують основою для новаторських туристичних пропозицій.</p>	<p>Відсутність відомих туристичних брендів Запорізької області на міжнародних ринках та несумісність турпродуктів з міжнародними стандартами. Сезонність більшості турів є вираженою. Домінування окремих туристичних об'єктів і продуктів, відсутність комплексних турів, що об'єднують територію та окремі туристичні центри. Технічний стан транспортної інфраструктури є незадовільним. Низький рівень розвитку потенціалу лікувально-оздоровчих та курортних туристичних послуг, а також недостатня їх реалізація. Нерівномірний розподіл туристичного навантаження по області та окремим туристичним центрам.</p>

Джерело: сформовано автором на основі [11,15,23-25,72]

Результати SWOT-аналізу свідчать про те, що слабкі сторони мають певну перевагу над сильними, і існуючі та очікувані переваги від зовнішніх можливостей переважають над загрозами. Комплексний аналіз туристичної галузі Запорізької області дозволяє виявити основні проблеми та фактори, які гальмують розвиток туризму, зокрема, етнічного.

За результатами нашого дослідження можна запропонувати наступні рекомендації для розвитку туризму в Запорізькій області:

- Використовувати історію та культурні події Запорізького краю для розвитку пізнавального туризму.
- Використовувати унікальні природні та культурні об'єкти області для просування туризму.
- Розробляти маркетингову та інформаційну стратегію для просування міста на туристичних ринках.
- Розглядати різні види туризму для розвитку області.
- Покращувати транспортну та туристичну інфраструктуру для задоволення потреб туристів.
- Зосереджуватися на залученні туристів як з України, так і з-за кордону.

Процес децентралізації та створення об'єднаних територіальних громад відкрив нові можливості диверсифікації економічної орієнтації Запорізької області; максимального використання її історико-культурних та природно-рекреаційних багатств. Виникає потреба у новому погляді на туристичний потенціал області і його всебічному розкритті задля підвищення якості життя запоріжців та українців у цілому. Все це було викладено в «Стратегії розвитку туризму запорізької області на 2021-2027р». Реалізація стратегії спрямована на вдосконалення та розвиток туристично-рекреаційної та допоміжної інфраструктури; розвиток людських ресурсів; формування та просування туристичних дестинацій Запорізької області; розбудову національного заповідника «Хортиця».

Очікуваними результатами втілення Стратегії стануть:

- Збільшення кількості туристів та екскурсантів, зокрема іноземців, які здійснюють подорожі в межах області та відвідують її з різною метою;
- Збільшення доходів у сфері гостинності, туризму та курортів;
- Створення нових робочих місць у сфері туризму та супутніх сферах діяльності;
- Збільшення обсягу наданих туристичних послуг;

- Збільшення обсягу надходжень до бюджетів усіх рівнів;
- Підвищення рівня валового внутрішнього продукту;
- Підвищення туристичної, курортної, національно-культурної та бізнесової привабливості регіону завдяки розповсюдженню інформації на туристичних ресурсах та поширенню брэнда серед інвесторів і туристів;
- Підвищення рівня комфортності міських і сільських середовищ та якості надання туристичних послуг;
- Вирішення супутніх інфраструктурних проблем регіону [37].

3.2. Етносело - перспективний напрям етнічного туризму в Запорізькій області

Важливим напрямом розвитку етно-туризму в Україні є Етносело, яке являє собою туристичний комплекс або невелике село, яке відтворює атмосферу традиційного українського села з усіма його особливостями, традиціями та звичаями [13].

Це місце, де відвідувачі можуть долучитися до автентичного життя та культури українського села, взяти участь у народних обрядах, спробувати традиційну кухню, долучитися до ремесленицьких майстерень та насолоджуватися природним середовищем.

Історичні передумови розбудови етно-сіл в Україні коріняться в багатовіковому культурному та історичному досвіді нації. Україна має багатий національний фольклор, традиції та ремесла, які виткані з історії та духу українського народу. Важливо враховувати, що етно-села можуть бути розглянуті як місця, де ця спадщина зберігається та відроджується.

Розвиток Етносіл ставить перед собою завдання зберегти і передати наступним поколінням традиційні звичаї, національну культуру, архітектуру та ремесла. Такі села можуть служити аутентичними пам'ятками, які розкривають багатство і різноманіття української ідентичності.

Важливість розбудови етносел для розвитку етнічного туризму в Україні важко переоцінити. Етносела стають магнітами для туристів, які цікавляться аутентичними експерієнціями та хочуть поглибити своє знайомство з українською культурою.

Таблиця 3.2.

Основні ознаки Етносела в Україні

Ознака	Характеристика
Архітектура та житло	Етносела мають традиційні українські будинки та споруди, що відтворюють аутентичну архітектуру різних регіонів України. Вони можуть бути виготовлені з дерева та природних матеріалів
Фольклор та народні традиції	Етносела організують народні свята, обряди, концерти та інші заходи, що відображають традиційний український фольклор та культуру
Традиційна кухня	В Етноселах відвідувачі можуть скуштувати традиційні українські страви, виготовлені за старовинними рецептами.
Майстер-класи та ремесла	Гості можуть взяти участь у майстер-класах з ремесел, таких як вишивка, гончарство, робота з соломною та інші традиційні ремесла.
Етнографічні експозиції	Етносела часто мають музеї або експозиції, які відображають історію та етнографію українського села
Природне середовище	Багато етносел розташовані в живописних місцевостях

Джерело: сформовано автором на основі 13,[19,26]

Етно-села виконують багато важливих функцій.

1.Збереження та презентація культурної спадщини: Етно-села в Україні відіграють ключову роль у збереженні та презентації традиційної української культури. Вони є живими музеями, де туристи можуть спостерігати за розмаїттям народних звичаїв, ремесел, традиційного одягу та архітектури.

2.Аутентичність та експерієнс. Етносела надають туристам можливість пережити аутентичний український досвід. Вони створюють унікальне середовище, де гості можуть брати участь у народних святах, майстер-класах, спробувати традиційну кухню та проживати у стилі селянського господарства.

3.Розвиток місцевої інфраструктури: Етносела стимулюють розвиток місцевої інфраструктури, так як вони потребують ресторанів, готелів, магазинів та інших послуг. Це сприяє розкриттю нових можливостей для місцевих підприємців та забезпечує сталі потоки туристів.

4.Залучення інвестицій: Розвиток Етносіл потребує інвестицій у реставрацію інфраструктури, відновлення традиційних будівель та організацію тематичних заходів. Це створює нові можливості для інвесторів та сприяє розвитку регіональної економіки.

5.Стимулювання розвитку регіонального туризму: Етносела в Україні можуть бути ключовим елементом регіонального туризму, привертаючи увагу як внутрішніх, так і іноземних туристів. Це сприяє розподіленню туристичного потоку та розвитку менш відомих, але культурно багатих регіонів.

6.Збереження і природних ресурсів: Етносела часто розташовані в природних районах, і їх розвиток сприяє збереженню природних ресурсів та екологічній сталості, оскільки розвиток туризму відбувається з урахуванням принципів еко-туризму.

7.Зближення культур та встановлення міжнародних зв'язків: Етносела є місцями, де туристи можуть взаємодіяти з місцевим населенням, що сприяє встановленню культурних та міжнародних зв'язків, розумінню традицій та стимулює обмін досвідом [9].

У Запорізькій області до повномасштабної війни з РФ функціонувало декілька етносадиб формату Етносело.

Етносело «Дивосвіт» невеликий комплекс відпочинку для тих, хто цінує етнічний та зелений туризм. Розташований він в с. Червонокозацьке, недалеко від Запоріжжя. Етносело Садиба є частиною комплексу Етносело, який включає ставок, альтанки, мангали, спортивні та ігрові майданчики, а також об'єкти мистецтва. Полікультурний парк презентує різноманітні культури, від ямно-стожних (землянок) до кочових (юрт), що дозволяє відвідувачам ознайомитися з історією заселення Запорізького регіону. Об'єкт придатний для відвідування маломобільними особами.

Спеціально для гостей садиба «Дивосвіт» готує сімейний відпочинок на подвір'ї української хати. Тут вас чекає затишок біля теплої дров'яної печі, свіже повітря у просторому дворі з альтанками, мангалом та гойдалкою, а також панорама українського степу з оглядового майданчика. Кожен день приносить нові пригоди з дитячим аніматором, цікаві пішохідні подорожі та велосипедні мандрівки Південними степами України. Нажаль, в сучасних реаліях етно-село окуповане і зможе зустрічати шанувальників етно-туризму після завершення війни і повернення територій під контроль України. Крім того на території комплексу функціонує «Хата гончара», де в довоєнний час, починаючи з 2015 року, влаштовували майстер-класи з гончарства, приймали гостей та проводили екскурсії.

Рис. 3.1. Етносело «Дивосвіт», в селі Геленджик (Запорізька область)

Джерело: сформовано автором на основі [2,9, 23]

На етапі початкового етапу повномасштабної війни проєкт «Хата гончара» отримав грант для підтримки осіб з інвалідністю та започаткували проєкт під брендом «Фіточай». Цей проєкт реалізовується за допомогою гранту, де люди з інвалідністю вирощують лікарські трави, сушать їх, упаковують та реалізують як чай зі запорізьких степів. За грантові кошти було розбудовано невелику плантацію та теплицю з лікарськими рослинами.

Особливістю Етносела «Дивосвіт» є апсайклінговий парк, де переробляють сміття та створюють нові речі з використаних матеріалів,

надаючи їм друге життя. Також тут займалися переробкою пляшок від напоїв та пластикових наборів, зменшуючи їх розмір для полегшення транспортування до пунктів збору. Це також соціальний проєкт, в якому беруть участь особи з інвалідністю тож етносело є інклюзивним, його часто відвідуваним дітьми на візках.

Таким чином, розвиток етно-сіл в Україні має значний потенціал для залучення туристів, створення робочих місць та збереження культурної спадщини, що робить його перспективним напрямом для розвитку етно-туризму в країні.

3.3 Віртуальне етно-агенство - інструмент розвитку сталого етно-туризму в регіоні

Поглиблений аналіз розвитку туристичного потенціалу України виявляє ряд загальних труднощів та чинників, що гальмують збалансований розвиток туристичної галузі, зокрема етнічного туризму в регіонах України.

- Основними чинниками, що стримують розвиток етнотуризму є наступні:
- Низька якість української продукції взагалі, обмежена кількість інноваційних видів туристичних продуктів;
 - Недостатність комплексних туристичних продуктів у пропозиції;
 - Відсутність партнерства, туристичних кластерів, активних асоціацій та інших форм співпраці в сфері приваблення та обслуговування туристів;
 - Недостатня розвиненість туристичної інфраструктури, обмежена кількість доступних місць розміщення у середній та нижній цінній категорії (готелів 2-3 «зірки», хостелів), низький рівень транспортних послуг (включаючи міжміське сполучення);
 - Недостатня інформаційна підтримка української туристичної галузі, включаючи недостатню представленість українських напрямків у відкритому інформаційному просторі (Інтернет, загальноукраїнські та міжнародні ЗМІ тощо);
 - Відсутність тематичних туристично-привабливих подій загальноукраїнського та міжнародного рівня з попитом, маркетинговою та іншою ресурсною підтримкою;

- Недостатня кількість кваліфікованих кадрів у туристичній галузі областей України;
- Відсутність сформованого іміджу вітчизняної туристичної галузі в областях України [5].

Створення віртуального етно-агенства дозволить частково вирішити зазначені вище проблеми, усунути вплив на розвиток етнотуризму в регіоні негативних чинників, сприятиме розвитку етнотуризму.

Таблиця 3.3

Переваги від запуску віртуального етно-агенства

Перевага	Характеристика
Глобальний доступ	Віртуальне етно-агентство надасть можливість глобальній аудиторії ознайомитися з етнічною культурою Запорізької області навіть без фізичного відвідування.
Зацікавленість та популяризація	Віртуальне представлення етнічної культури стимулює інтерес та зацікавленість у туристів. Це може привести до популяризації регіону, збільшення попиту на туристичні послуги та залучення уваги до традиційних подій та свят.
Експерименти з інтерактивністю	Віртуальне середовище дозволяє використовувати інтерактивні технології, такі як віртуальна реальність, щоб створити реалістичні враження. Туристи можуть брати участь у віртуальних заходах, майстер-класах
Збереження та передача традицій	Віртуальне етно-агенство є важливим інструментом для збереження та передачі традицій, адже воно дозволяє демонструвати ритуали, обряди та інші аспекти культури через відео та інтерактивні засоби.
Підтримка туристичної інфраструктури	Зацікавленість в етнотуризмі, яка виникає за допомогою віртуального етно-агенства, може стати додатковим підспортом для розвитку туристичної інфраструктури, такої як готелі, ресторани та інші послуги для туристів.
Економічний вплив	Збільшення інтересу до етнотуризму може призвести до зростання економічного впливу в регіоні. Збільшення туристичного потоку призведе до збільшення споживчого попиту та підтримки місцевих підприємств.

Джерело: сформовано автором на основі [3,5,12,23]

В цілому, віртуальне етно-агенство виступає як ключовий інструмент для привертання уваги та зацікавленості в етнотуризмі, що веде до загального розвитку та популяризації культурно-історичного спадщини регіону.

Створення віртуального етно-агенства в Запорізькій області може мати значимий вплив на розвиток туризму, збереження та просування культурної спадщини та підтримку традиційних галузей мистецтва та ремесел. Ось докладне обґрунтування важливості та ефективності такого проекту:

Розкриття Культурної Різноманітності: Віртуальне етно-агенство може стати ефективним засобом популяризації та демонстрації різноманіття культур та традицій, які притаманні Запорізькій області. Це дозволить відвідувачам з усього світу поглибити своє розуміння та вдягнутися в багатий культурний контекст регіону.

Розвиток Туризму: Створення віртуального етно-агенства сприяє розвитку туристичної індустрії, оскільки потенційні відвідувачі матимуть можливість попередньо досліджувати та вибирати етнічні тури та події в області. Це може привертати нових туристів і збільшувати потік відвідувачів.

Підтримка Місцевих Майстрів та Ремісників: Віртуальне етно-агенство може служити платформою для просування та продажу робіт місцевих майстрів та ремісників. Це сприятиме збереженню традиційних ремесел та допоможе підтримати місцевих виробників [21,44].

Едукаційні Ініціативи: Віртуальне етно-агенство може включати едукаційні програми, які дозволяють користувачам долучитися до вивчення історії, мов та традицій Запорізької області. Це може сприяти підвищенню культурної грамотності та збереженню спадщини.

Інтерактивні Враження: Використання віртуальної реальності або інтерактивних технологій може забезпечити користувачам унікальні враження, відчуття участі у різних традиційних обрядах, фестивалях та ремесельницьких майстер-класах.

Сприяння Інклюзивності: Забезпечення доступу до віртуального етно-агенства для людей з обмеженими можливостями може підвищити інклюзивність та допомогти розширити можливості для всіх верств населення.

Необхідно забезпечити високу якість Інтернет-ресурсу, приділяючи особливу увагу його дизайну, щоб зробити його привабливим та корисним для

відвідувачів. Простий сайт може перетворитися на ефективний інструмент продажу, якщо виконати декілька додаткових умов. Головна мета просування сайту полягає в тому, щоб забезпечити обізнаність клієнтів щодо його існування. Правильна та якісна розкрутка сайту є важливим етапом для досягнення успіху в Інтернет-проекті.

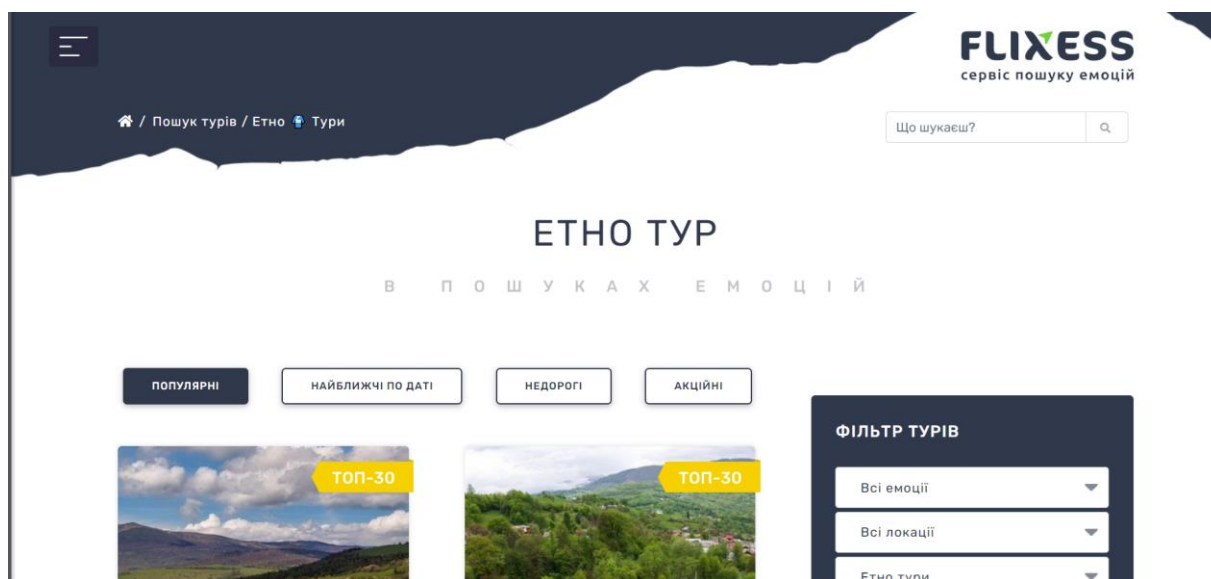

Рис. 3. Сторінка каталогу віртуального етно-агенства «ETHNO TUR»

Джерело: [51]

Сайт-візитка з каталогом є оптимальним варіантом для тих, хто має потребу у розміщенні основної інформації про компанію, товар чи послугу. Зазвичай він складається з декількох сторінок, де розміщена ключова інформація про компанію.

Таблиця 3.4.

Етапи створення сайту-візитки віртуального етно-агентства

№	Етапи створення сайту	Характеристика
1	Дизайнерське втілення	Зручність розміщення вкладок і блоків, характер відтінку гами, легкість візуального сприйняття інформації.
2	Верстання	Перенесення картинки дизайну на всі статичні і динамічно генеруючі сторінки майбутнього ресурсу

3	Адаптивний дизайн	адаптація зробить зовнішній вигляд і функціонал мобільної версії сайту зручним для користувачів
4	Контент-наповнення та налаштування	Впроваджується функціонал, а сторінки ресурсу наповнюються інформаційною складовою - розміщуються опис товарів, послуг
5	Тестування і індексація сайту	Інтеграція інтернет-майданчика в простір Всесвітньої Мережі

Джерело: сформовано автором

Сайт-візитка є ефективним та бюджетним засобом, що вигідно обслуговується. Пакет STANDART включає в себе навчання персоналу щодо роботи з сайтом, а також його просування та підтримку після запуску.

Таблиця 3.5

Характеристика пакету послуг – STANDART від Веб-студії

Характеристика	Значення
Ціна послуги (розробка сайту-візитки), грн.	7500
Термін виконання замовлення	2-3 тижні
Кількість сторінок сайту, од.	до 8
Дизайн «з нуля»	Standart
Ефекти	Standart

Джерело: сформовано автором

Основними інструментами просування сайту є контекстна реклама, SEO і SMM просування. Аналіз даних таблиці 3.6 показав, що загальна сума витрат на створення і просування сайту впродовж 3 місяців становить 62,5 тис. грн.

Таблиця 3.6

**Витрати на створення і просування сайту
віртуального етно-агенства**

Статті втрат (опції)	Витрати, грн.
Розробка сайту-візитки, грн.	7500,0
Навчання роботі з сайтом	4000,0
SEO просування сайту (3міс)	15000,0
Контекстна реклама (3 міс)	8000,0
SMM просування (3 міс)	10000,0
Оплата праці менеджера (робота з сайтом)	18000,0
Разом:	62500,0

Джерело: сформовано автором

Створення віртуального етно-агенства в може стати інноваційним кроком у збереженні та просуванні культурної спадщини, а також сприяти економічному та соціальному розвитку регіону через розвиток туризму та підтримку місцевих індустрій.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Основною метою пізнавального туризму є духовний розвиток особистості через сприйняття природних та культурних цінностей. Також ми проаналізували наукові підходи до класифікації ресурсів етнічного туризму. Виявлено, що етнокультурні особливості країн впливають на характер сувенірної продукції. Майстри, які займаються традиційними ремеслами, виступають постачальниками унікальної, іноді ексклюзивної продукції на сувенірних ринках.

Варто зазначити, що етнокультурні ресурси мають різноманітні прояви, і їх систематизація є ключовим аспектом для повного використання їх у розвитку туризму. Використання етнокультурних елементів може стати стимулом для

розвитку різних форм туризму, таких як культурно-пізнавальний, навчальний, релігійний, оздоровчий, сільський та гастрономічний.

Туризм є важливою складовою соціокультурного життя, спонукаючи до вивчення та розвитку різноманітних аспектів національної, історичної та художньої культури. Цілком зрозуміло, що культурне самовираження нації, її історія, традиції та звичаї завжди викликають інтерес серед туристів.

Об'єктом етнічного туризму слугують культурно-історичні об'єкти, які містять інформацію про етнічні аспекти традиційної культури. Етнічний об'єкт слід розглядати як комплекс ознак, що відображають культуру певного етносу в її оригінальних та специфічних формах.

Туристичний потенціал Запорізької області, зокрема в сфері етнотуризму, є значний і різноманітний. Регіон пропонує унікальні можливості для вивчення та відчуття багатогранності культурного та історичного спадку. Серед ключових атракцій можна виділити Національний заповідник «Хортиця», історико-культурний комплекс «Запорізька Січ», Національний історико-археологічний заповідник «Кам'яна Могила», Василівський історико-архітектурний музей-заповідник «Садиба Попова». Також область славиться своєю природною красою, культурними фестивалями та багатством національних традицій, що робить її привабливим напрямком для етнотуристів.

Проведений в 3 розділі магістерської роботи SWOT-аналіз допоміг визначити стратегічні напрямки для подальшого розвитку етнічного туризму в Запорізькій області, враховуючи її унікальні характеристики та виклики. Результати SWOT-аналізу свідчать про те, що слабкі сторони мають певну перевагу над сильними, і існуючі та очікувані переваги від зовнішніх можливостей переважають над загрозами. Комплексний аналіз туристичної галузі Запорізької області дозволяє виявити основні проблеми та фактори, які гальмують розвиток туризму, зокрема, етнічного.

Важним напрямком розвитку етно-туризму в Україні є етносело, яке представляє собою туристичний комплекс або невелике село, що відтворює атмосферу традиційного українського села з усіма його унікальностями,

традиціями та звичаями. Тому вважаємо необхідним впровадити в Стратегію розвитку туризму в Запорізькій області розбудову в повоєнний період етнічних комплексів – етносел, що дозволить підвищити ефективність етнічного туризму в регіоні і зфокусує увагу мешканців на багатій історичній та культурній спадщині регіону.

Поглиблений аналіз розвитку туристичного потенціалу України виявляє ряд загальних труднощів та чинників, що гальмують збалансований розвиток туристичної галузі, зокрема етнічного туризму в регіонах України.

З метою популяризації віртуальне етнічного туризму в Запорізькій області пропонуємо створити віртуальне етно-агенство в форматі сайту-візитки, який стане ефективним інструментом для привертання уваги та зацікавленості в етно-туризмі, що веде до загального розвитку та популяризації культурно-історичного спадщини регіону.

ВИСНОВКИ

Проведений в роботі аналіз показав, що обсяги туризму в Запорізькій та сусідній Дніпропетровській областях стабільно зростають протягом розглянутого періоду. Дозвільний туризм є найпопулярнішим видом подорожей в обох областях, що свідчить про велику привабливість регіону для відпочинку. Спортивний та спеціалізований туризм також демонструють певний ріст, що може бути пов'язано з розвитком відповідної інфраструктури.

Лікувальний туризм не є головною метою подорожей, але його наявність свідчить про наявність медично-оздоровчих ресурсів у регіонах. До воєнних подій в обох областях спостерігався значний ріст туризму у сферах службової, ділової та освітньої діяльності, що може свідчити про збільшення бізнес-інтересів та освітніх подій.

Зростання кількості туристів-дітей може вплинути на сімейний та дитячий відпочинок в обох регіонах. Відновлення традиційних обрядів та фестивалів активно відбувається в регіоні, привертаючи туристів, які цікавляться аутентичними культурними враженнями.

Розвиток етнічного туризму включає у себе можливість участі туристів у культурних обмінах та майстер-класах, де вони можуть вивчати традиційні ремесла та мистецтво. Гастрономічний етнічний туризм включає ознайомлення туристів із місцевою кухнею та участь у кулінарних подіях.

Співпраця з місцевими громадами важлива для розвитку етнічного туризму. Місцеві громади можуть створювати та підтримувати традиційні події, сприяючи розвитку етнічних сіл та збереженню культурного спадку. Ці тенденції сприяють створенню унікального та привабливого етнічного туристичного продукту в Запорізькій області, що може залучити більше туристів та сприяти розвитку місцевої економіки.

Глибокий аналіз туристичного потенціалу України виявляє ряд загальних труднощів та чинників, що гальмують збалансований розвиток туризму, зокрема етнічного, в регіонах України. Для популяризації віртуального етнічного туризму в Запорізькій області, пропонується створити віртуальне

етно-агенство у формі сайту-візитки, яке стане ефективним інструментом для привертання уваги та зацікавленості в етнотуризмі, сприяючи загальному розвитку та популяризації культурно-історичної спадщини регіону.

15.02.2024р.

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Шейн' with a flourish at the end.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Алієва А. Ю. Сучасні бізнес-моделі розвитку туристично-рекреаційної сфери в Україні. Український журнал прикладної економіки. 2020. Т. 5. № 1. С. 228–235.
- 2.Барвінок Н.В. Етнотуризм як чинник соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад в повоєнний період. Соціальна економіка, 2020. 63, 5-17. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-63-01>.
- 3.Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Рудковський О. В., Белікова С. О. Аспекти безпеки розвитку туристичної галузі України в умовах гібридних загроз. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 11. С. 10–15. DOI: [10.32702/2306-6814.2019.11.10](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.11.10)
- 4.Вітер О.М., Килин О.В., Стручок Н.М. Розвиток туристичного та готельного бізнесу в умовах глобалізації. Причорноморські економічні студії. 2020. № 49. С. 16-21. URL: <http://doi.org/10/32843/bses.49-2>.
- 5.Гайворонська І.В. Сучасні тенденції та нові тренди розвитку туризму. Причорноморські економічні студії. 2019. № 37. С. 126–132
- 6.Голод А. Безпека регіональних туристичних систем:теорія, методологія та проблеми гарантування : монографія / Андрій Голод. – Львів: ЛДУФК, 2017. – 340 с.
- 7.Грибова Д.В. Розвиток туристичного бізнесу в Україні: теорія, методологія, практика: монографія Мелітополь. Люкс., 2020. – 384с.
- 8.ДАРТ оприлюднює масштабні туристичні дослідження 14.02.2022 URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/dart-oprilyudnyuie-masshtabni-turistichni-doslidzhennya> (дата звернення: 04.01.2023).
- 9.Демко В.С., Кальченко С.В., Стратегічні напрямки розвитку туристичної галузі в Запорізькій області, Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки) / За ред. Л.В. Синяєвої. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія

«Люкс», 2019. - № 1(39). – 304 с. (121-128 с) (особистий внесок 70%) Режим доступу: DOI: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/10429/1/17.pdf>

10. Демко В.С., Трусова Н.В. Світова практика оцінювання мультиплікативного ефекту від інвестицій в індустрії туристичних послуг. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки) / За ред. Л.В. Синяєвої. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2020. - № 1(41).

11. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ>. (дата звернення: 22.02.2024)

12. Джаман В . О . , Джаман Я . В . , Чаплінський П. Розвиток етнічного туризму в поліетнічному просторі (на прикладі Чернівців). Укр. геогр. журн. 2023. № 1. С. 35–45. [Українською мовою]. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2023.01.035>

13. Дністрянська Н. Етнічний туризм як перспективний напрямок розвитку туристичної галузі Львівської області в умовах соціально-політичних ризиків. Ререаційна географія і туризм. Науковий вісник. 2023. №1. С. 132-140.

14. Єрмаченко, В., Сущенко, О. (2020). Ресурсний потенціал розвитку ностальгічного та етнографічного туризму як чинник підвищення туристичної привабливості регіону. Економіка та суспільство, (22). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-33>

15. Завадських Г.М., Педченко Г.П., Прус Ю.О. “Статистика”: курс лекцій [А.П. Педченко, Ю.О. Прус]. Мелітополь: Люкс, 2021. 223с.

16. Завадських Г.М. Туристична галузь України після війни: проблеми і перспективи відновлення. Маркетингові та організаційні механізми повоєнного розвитку галузі гостинності та туризму України: зб. тез доповідей I Всеукр. наук.-практ. конф. (14-15 листопада 2023 року, м. Харків). Частина 1. – Харків : Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т», 2023. С.322-326.

17. Завадських Г.М., Педченко Г.П., Тебенко В.М. Курс лекцій з дисципліни “Регіональна економіка” для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». / Г.М.

Завадських, Г.П. Педченко, В.М. Тебенко. – Мелітополь: Люкс, 2020. – 166 с. (2,2 /6,6 д.а.) <http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/11209>

18. Завадських Г.М.,Тебенко В.М., Лисак О.І. Статистичний аналіз доходів і витрат домогосподарств. «Бізнес-навігатор», №1 (71). 2023. С.35-42

19. Завадських Г. М. Вплив децентралізації на соціально-економічний розвиток ОТГ Запорізької області. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки), 2021.№1 (43). С.36-45.

20.Завадських Г.М. Повоєнне відновлення та регіональний розвиток. Збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції «Браславські читання. Економіка XXI століття: Національний та глобальний виміри», Одеса, ОДАУ. 2023.С.211-213

21.Інвестиційна пріоритетність галузей економіки: Монографія / С.О. Гуткевич, О.О. Шеремет, Г.М. Завадських та інші. За заг. ред. проф. Гуткевич С.О. Харків, «Діса Плюс», 2021. 208 с.

22. Кукіна Н.В., Тараненко Г.Г. Інвестиційна привабливість туристичної інфраструктури України: аналітичний аспект. Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки), №1 (46), 2022. С. 59-65. URL: <https://oj.tsatu.edu.ua/index.php/zbirnyk/article/view/339/315>

23. Кулаковська І. М. Розвиток етнічного туризму на Житомирщині в часи становлення державності України / Київський національний університету культури і мистецтв // Електронний ресурс. Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vdakk/2012_3/26.pdf

24. Лупак Р.Л. Оцінювання формування конкурентних переваг туристичних підприємств. Вісник Хмельницького національного університету. 2016. № 3. С. 189-194.

25. Макарчук Н. Етнотуризм в соціокультурному середовищі: концепція дослідження. Вісник Прикарпатського університету. Політологія. Випуск 14. 2020. С.291-302.

26. Моїсеєва Н. І. Сутність туристичної галузі як складової економічного комплексу України. Бізнес-Навігатор. 2019. № 1 (50). С. 125–130.

27. Офіційний сайт Головного управління статистики у Запорізькій області. URL: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 29.01.2023).
28. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні. URL : https://tourlib.net/statti_ukr/siltur7.htm (дата звернення: 12.01.2023).
29. Підвальна О.Г. Інноваційні напрями розвитку сільського туризму у структурі регіональних туристичних систем. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 42.С.334-337.
30. Підготовка та захист кваліфікаційної роботи магістра : навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» / Г. І. Грицаєнко, Л. О. Андрєєва, М. І. Грицаєнко, Г.М. Завадських та ін. Мелітополь: Люкс, 2021.172 с.
31. Підприємництво: соціально-економічне та інституціональне забезпечення розвитку : монографія. / Л. О. Андрєєва, Л. О. Болтянська, М. І. Грицаєнко та ін. Мелітополь : Люкс, 2021. 300 с.
32. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України від 21.05.1997 р. №280/97-ВР. Дата оновлення: 13.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 08.02.2024).
33. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 р. № 2465-12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>.
34. Растворова М. О. Стратегії територіальних громад як інструмент розвитку туризму в регіонах України (на прикладі Київської області. Регіональний туризм: сучасний стан та шляхи оптимізації: матеріали І-ї Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 2 квітня 2021 р. Київ : Університет «КРОК». 2021. С. 111–113. URL: <https://conf.krok.edu.ua/RT/RT/paper/view/622> (дата звернення: 01.02.2023).

35. Самооцінка домогосподарствами України доступності окремих товарів та послуг / Доходи та умови життя / Статистична інформація – Державна служба статистики України: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
36. Сидорук, А., Омеляненко, Г. Роль екскурсій як засобу засвоєння соціокультурного простору в етнічному туризмі. *Економіка та суспільство* 2022. (37). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-34>
37. Стратегічний SWOT-аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища організації. Методичні рекомендації. Укладачі: Галушка З.І., Лусте О.О., Грунтковський В.Ю. Чернівці. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. 2021. 49с.
38. Сталлий розвиток туризму та рекреації: сучасні виклики й перспективи для України [Текст]: монографія / Наталія Володимирівна Павліха, Ірина Олександрівна Цимбалюк, Анастасія Юріївна Савчук. – Луцьк : Вежа-Друк, 2022.
39. Стратегія розвитку туризму Запорізької області на 2021–2027 роки. URL: http://www.berda.gov.ua/files/admin/Tourism_development_strategy_Zp.pdf (дата звернення: 04.02.2024).
40. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/npas/249826501>.
41. Стратегії сталого розвитку в туризмі та готельно-ресторанному бізнесі: можливості і проблеми запровадження в Україні: кол. монографія [Електронний ресурс] / за ред. д-ра іст. наук, проф. Чепурди Г. М.; Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси : ЧДТУ, 2021. – 189 с.
42. Тебенко В.М., Завадських Г.М., Лисак О.І. Інноваційні складові відновлення сфери туризму. «Бізнес-навігатор», №3(70). 2022. С.70-75
43. Тищук І. В. Сільський зелений туризм як фактор регіонального розвитку: методологічний аспект та практичний досвід: монографія; за науковою ред., проф. Матвійчук Л. Ю. Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2017. 260 с.

44. Туризм. Аналітика та статистика. Довідка по показникам 2022 року. Департамент туризму та курортів. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. - URL: <https://www.me.gov.ua/>
45. Туризм як стратегічний напрям розвитку залізничного підприємств: монографія / О. М. Гненний, Л. В. Марценюк, Т. Ю. Чаркіна, О. В. Орловська, В. М. Проценко; за заг. ред. Л. В. Марценюк; Дніпров. нац. ун-т залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Дніпро: Журфонд, 2020. – 188 с.
46. Фалько Є.А., Копитько О.О. Розвиток етнотуризму в Україні. Інфраструктура ринку. 2023. Випуск 71. С.281-287.
47. Черниш І. Характеристика та особливості спеціалізованих видів туризму Полтавського регіону / І. Черниш, В. Маховка, Н. Бакало // Науковий журнал «Економіка і регіон». – Полтава: ПНТУ, 2021. – Т. (3(82)). – С. 42-48. – doi:[https://doi.org/10.26906/EiR.2021.3\(82\).2363](https://doi.org/10.26906/EiR.2021.3(82).2363).
48. Шекета Є. Ю., Казюка Н. П. Ефективний менеджмент сфери туризму як запорука сталого економічного розвитку об'єднаних територіальних громад Прикарпаття. The actual problems of regional economy development. 2021. № 2 (17). С. 189–195.
49. Шелеметьєва Т.В. Теоретичні та прикладні аспекти управління розвитком туризму в Україні: монографія. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2019. 356 с.
50. Шестель О. Г., Беляєва С. С. Перспективи розвитку внутрішнього етнічного туризму в Україні. Інновації та технології в сфері послуг і харчування. 2020. № С. 65–72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/itsph_2020_1_11 (дата звернення: 07.02.2024).
51. Шлеїна Л. І. Комунікації в сфері туризму. The 3rd International scientific and practical conference «Perspectives of world science and education» CPN Publishing Group, Osaka, Japan. 2019. p.580
52. Юхновська Ю.О. Формування та розвиток потенціалу туристичної галузі: регіональний аспект : монографія. Запоріжжя. Просвіта, 2020. 312с

53. Demko V. S. Guarantee of safe innovative development of the tourist industry of Ukraine. *GeoJournal of Tourism and Geosites*/ 2022/ 41(2), p. 422–432. <https://doi.org/10.30892/gtg.41212-846>
54. Natalia V. Trusova, Sergiy M. Tsviliy, Darya D. Gurova, Valentina S. Demko and Viktoriia V. Samsonova, Budget Instruments for Stimulating the Development of the Investment Potential of the Tourism Industry in Ukraine. *Economic Affairs*, Vol. 68, No. 01s, February 2023, pp. 253-269. DOI: 10.46852/0424-2513.1s.2023.28 <http://ndpublisher.in/admin/issues/EAv68n1sz2.pdf>
55. Nepomnyashchyy, O., Yekimov, S., Rybalchenko, N., Tebenko, V., Lysak, O. The Impact of Green Tourism on the Development of the Regional Economy. *Lecture Notes in Networks and Systems* this link is disabled, 2023, 574 LNNS, pp. 1589–1595. **Springer**, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-21432-5_170
56. Shevchenko I, Zavadskykh H., Ptashchenko O., Zvonar V., Vishka I. The Application of Digitization in the Economy as a Promising Direction in the Growth of Human Capital. *Economic Affairs*, Vol. 68, No. 01s, pp. 345-352, February 2023
57. Sustainable Development. World Tourism Organization. URL: <https://www.unwto.org/ru/node/79> (дата звернення: 20.01.2024).
58. UNWTO Tourism Statistics. URL: <https://www.unwto.org/tourism-statistics> (дата звернення: 13.09.2022).